

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՋԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԻՆՋՊԵՍ ՍՏԱՆԱԼ
ՀԵԿՏԱՐԻՑ ԱՌՆՎԱԶՆ
30 ՑԵՆՏՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ
ԿԱՄ 20 ՑԵՆՏՆԵՐ
ՅԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՄԲԱԿ

ԳՅՈՒՂՀՐԱՏ ՅԵՐԵՎԱՆ 1936 ●

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՋԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՅՈՒՆՈՒՍՈՎ, ՖԵՅԶՈՒԼԼՈՒ, ՄԻՐԶԱՅԵՎ ՏԻՇԱԲԱՅԵ, ԽԱՄՐԱՅԵՎ ՇԱ-
ՐԻՖԱԲԱ, ՈՂՈՒԼ ԳՈՒԶԵԼ ԲԱՀԲԻԴ, ՈՐԱԶ ՄԱՄԵԴ ԱՅԴՈԳԻԻ,
ԱԹԱ ԽՈԶԱԱԼԻ, ԲՈԲՈԿԱԼԱՆՈՎ ԶՈՒՐԱ, ԽՈԼՄԱՏՈՎ ԴԱԴԱԲԱՅ

ԻՆԶՊԵՍ ՍՏԱՆԱԼ ՀԵԿՏԱՐԻՑ
ԱՌՆՎԱԶՆ 30 ՑԵՆՏՆԵՐ
ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ
ԿԱՄ 20 ՑԵՆՏՆԵՐ
ՑԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՄԲԱԿ

Դրանցի յեվ սշակել եմ գյուղատնտեսներ
Ս. Ս. ԳԱՏՈՎՍԿԻՑ յեվ Ա. Յ. ՄԱԿԱՐՈՎ

ԸՆԿ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՋԱՌԸ

ՏԱԶԻԿՍՏԱՆԻ ՅԵՎ ԹՈՒՐԲՄԵՆՍՏԱՆԻ
ԱՌԱՋԱՎՈՐ ԿՈՆՏՆԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ ՅԵՎ
ԿՈՆՏՆԵՍՈՒՅԻՆԵՐԻ՝ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՅԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ
ՇԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

4 ԳԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1935 թ.

11-281967

Ընկերներ, այս խորհրդակցության նախագահութիւնն ինձ հանձնարարել է յերկու բան.

Նախ՝ վոր նախագահութիւնը մտադիր է խորհրդակցությանս բոլոր մասնակցողներին ներկայացնել բարձրագոյն պարգևի— շքանշանի՝ գերազանց աշխատանքի համար: (Յերկարտեսել բուռն ծափեր, «ուռա»-ներ, բացականշություններ՝ «կեցցե՛ր ընկեր Ստալինը»: Յերկարտեսել ուլտցիա յեվ վողջույնի բացականշություններ կուսակցության յեվ կառավարության ղեկավարների հասցեյին):

Յերկրորդ՝ վոր կառավարութիւնը վորոշել է այստեղ ներկայացված յուրաքանչյուր կոլտնտեսությանը տալ մի-մի բեռնատար ավտո և խորհրդակցության մասնակցողներից յուրաքանչյուրին նվիրել մի-մի պատեֆոն՝ պլաստիկաներով (ծափեր) և ժամացույցներ— տղամարդկանց՝ զրպանի և կանանց՝ ձեռքի (յերկարտեսել ծափահարություններ):

Ամեն կողմից ինձ ասում են, թե լես պարտավոր եմ մի բան ասելու:

Բացականշություններ՝ ճիշտ է (ծափեր):

Ի՞նչ ասեմ: Ամեն ինչ ասված է:

Պարզ է, վոր բամբակի գործը ձեզանում առաջ կգնա: Այդ յերևում է այն ամենից, ինչ վոր կատարվում է այստեղ, մեղանում: Կոլտնտեսութիւնները ձեզանում աճում են, աշխատելու ցանկութիւն կա, մեքենաներ կտանք, պարարտանյութ կստանաք, ձեզ համար անհրաժեշտ ամեն տեսակ ոգնութիւն— ժողկոմխորհի նախագահ ընկ. Մոլոտովն արդեն հայտարարել է ձեզ այդ մասին— ցույց կտրվի ձեզ: Ուրեմն, բամբակի գործը ձեզանում առաջ կգնա և ունեւոր կլանքը ծավալվում է:

Բայց, ընկերներ, կա մի բան, վոր ավելի արժեքավոր է,

քան բամբակը,—գա մեր յերկրի ժողովուրդների բարեկամութիւնն է։ Այս խորհրդակցութիւնը, ձեր ճառերը, ձեր գործերը վկայում են, վոր մեր մեծ յերկրի ժողովուրդների միջև բարեկամութիւնն ամրանում է։ Դա շատ կարեւոր է և նշանակալից, ընկերներ։ Հին ժամանակ, յերբ մեր յերկրում իշխանության գլուխ եյին կանգնած թագավորը, կապիտալիստները և կալվածատերերը, կառավարութեան քաղաքականութիւնն այն էր, վոր մի ժողովուրդ—ուրեք ժողովուրդը լինի տիրապետող, իսկ մյուս բոլոր ժողովուրդները լինեն ստորադրյալ, ճնշվող։ Դա գազանային, գայլի քաղաքականութիւնն էր։ 1917 թվականի հոկտեմբերին, յերբ մեզանում ծավալվեց պրոլետարական մեծ հեղափոխութիւնը, յերբ մենք տապալեցինք թագավորին, կալվածատերերին և կապիտալիստներին, մեծ լենինը՝ մեր ուսուցիչը, մեր հայրն ու դաստիարակն ասաց, վոր այսուհետև չպետք է լինեն վոչ տիրապետող և վոչ ել ստորադրյալ ժողովուրդներ, վոր ժողովուրդները պետք է լինեն հավասար և ազատ։ Դրանով նա թաղեց գերեզմանի մեջ հին, ցարական, բուրժուական քաղաքականութիւնը և հայտարարեց նոր, բոլշեւիկյան քաղաքականութիւն—բարեկամութեան քաղաքականութիւնը, մեր յերկրի ժողովուրդների յեղբայրութեան քաղաքականութիւնը։

Անցել է 18 տարի դրանից հետո։ Յե՛վ անա մենք արդեն ունենք այդ քաղաքականութեան բարեբեր արդյունքները։ Այս խորհրդակցութիւնը մի փայլուն ապացուց է, վոր վաղուց արդեն վերջ է տրված խՍՀՄ-ի ժողովուրդների մեջ վաղեմի անվստահութեանը, վոր անվստահութիւնը փոխարինվել է փոխադարձ լիակատար վստահութեամբ, վոր խՍՀՄ-ի ժողովուրդների մեջ բարեկամութիւնն աճում և ամրանում է։ Դա, ընկերներ, ամենաարժեքավորն է այն բոլորից, վոր տվել է մեզ բոլշեւիկյան ազգային քաղաքականութիւնը։

Իսկ խՍՀՄ-ի ժողովուրդների բարեկամութիւնը մեծ է լուրջ նվաճում է, վորովհետև քանի դեռ այդ բարեկամութիւնը կա, մեր յերկրի ժողովուրդները կլինեն ազատ և անհաղթելի։ Վոչ վոք մեզ համար սարսափելի չէ—վոչ ներքին և վոչ արտաքին թշնամիները, քանի դեռ այդ բարեկամութիւնը կա և ապրում է։ Կարող եք չկասկածել դրանում, ընկերներ։

(Բուռն ուժգիտ, բոլոր կանգնում են, բացառելով յուրեւե՛ր՝ «ուռտ՝ Ասալիբեմ»)։

ՀՐ ԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆԻՑ

Այս գիրքը գրել են բամբակի ութ լավագույն վարպետներ, բամբակի դաշտերի ստախանովականները։

Նրանք բոլորն ել պարզևատրված են կառավարութեան կողմից բարձրագույն պարգևով—լենինի շքանշանով՝ բամբակի բերքը բարձրացնելու գործում ցույց տված աշխատանքային հերոսութեան և հաջողութիւնների համար։

Ովքե՞ր են դրանք։ Համառոտ կերպով պատմենք դրանցից յուրաքանչյուրի կյանքի մասին։

1. Ֆայզուլլա Յուսուփ—Ուզբեկստանի ԽՍՀ-ի Աքմալ-Աբադի շրջանի Ստալինի անվան կոլտնտեսութեան ողակավարն է։ Յուսուփը 62 տարեկան է։ Ֆայզուլլա Յուսուփի հայրն ընդամենը մի հեկտար հող ուներ։ Մինչև կոլտնտեսութիւն հիմնելն այդ հողի վրա աշխատում և ապրում էր Ֆայզուլլան իր յերեք յեղբայրների հետ։

Այդ փոքրիկ հողակտորը չէր կարող կերակրել նրանց բոլորին, ուստի Ֆայզուլլան ստիպված էր բատրակութիւն անել բայերի (բեկեր) մոտ։

Ֆայզուլլան կոլտնտեսութիւն մտավ 1929 թվին։ Նա հայտնի յե կոլտնտեսութիւնում վորպէս բամբակի մեծ վարպետ։ Նա առանձնապէս լավ գիտե, թե ինչպէս պետք է գործադրել պարարտանյութը, ինչպէս պետք է խնամել բամբակն ամառը և ինչպէս ջրել այն։ Իր հողակտորի վրա Ֆայզուլլան ինքն է կատարել վոռոգումը՝ չվստահելով այդ գործը հանձնել վորեւէ մեկին։

1935 թվին Ֆայզուլլա Յուսուփը, շնորհիվ գործը լավ հասկանալուն և իր ազնիվ աշխատանքին, հավաքել է իր հողա-

տեղից 57 ցենտներ ամերիկական բամբակ և այսպիսով ցույց է տվել համաշխարհային ռեկորդ՝ բամբակի բերքատվության մեջ:

2. Տիբեթայ Միրզայեյ—Ուզբեկստանի ԽՍՀ-ի Անդրշանի շրջանի Իկրամովի անվան կոլտնտեսության բերքատվության խորհրդի նախագահ:

Միրզայեյվը 42 տարեկան է: Նրա հալըը յեղել է թեյատան ծառա և բոլորովին չի ունեցել հող: Ինքը Տիշիբայը 16 տարեկան հասակից սկսած բատրակություն է արել բայերի մոտ մինչև 1930 թվականը: Ծանր է յեղել Միրզայեյվի կյանքը և իզուր չէ նա դարձել կոլտնտեսություններ կազմակերպողներից և նրանց համար մարտնչողներից մեկը: Աշխատելով կոլտնտեսության մեջ, Միրզայեյվը շարունակ մտածում էր, թե ինչպես լավագույն կերպով բարձրացնի կոլեկտիվ տնտեսությունը, ինչպես բարձրացնի բամբակի բերքատվությունը:

Նա կատարում էր զանազան փորձեր և բոլորը ճանաչում էյին նրան վերպես փորձառու կոլտնտեսականի: Միրզայեյվը ոգնում է վոչ թե մի, այլ շատ կոլտնտեսությունների՝ բերքատվությունը բարձրացնելու գործում:

Յերբ Տիշիբայ Միրզայեյվը 1935 թվի դեկտեմբերի 19-ին Ուզբեկստանի, Կազակստանի և Կարա-Կալպակիայի առաջավոր կոլտնտեսականների և կոլտնտեսուհիների՝ կուսակցության ու կառավարության ղեկավարների հետ ունեցած խորհրդակցությունում ձուռ էր ասում՝ ընկեր Ստալինը բացականչում է. «Դա իսկական գյուղատնտես է», իսկ ընկ. Վորոշիլովն ավելացնում է. «և աննման հոետոր է», այնքան լավ և հմտալից էր խոսում չախանեյի նախկին ծառա Տիշարայ Միրզայեյվը: Ընկ. Միրզայեյվը վոչ միայն փորձեր է կատարում, այլև սովորում է: Նա 1933 թվին յերեք ամիս սովորել է փորձարկու կոլտնտեսականների դասընթացներում և այժմ կանոնավոր կերպով կարդում է լրագրեր, գրքեր և նույնիսկ իր սեփական գրադարանն ունի:

3. Շաբիֆաբա Խամրայեյ—Ուզբեկստանի ԽՍՀ-ի Բաումանի շրջանի Իկրամովի անվան կոլտնտեսության նախագահն է:

Խամրայեյվը 54 տարեկան է, նա նախկին միջակ է, առաջ ունեցել է 7 թանափ հող: Կոլտնտեսություն է մտել 1930 թվին: 1932 թվին Խամրայեյվին կոլտնտեսականներն ընտրում են կոլտնտեսության նախագահ, վորպես լավագույն հարվածայնի, բամբակի գերազանց վարպետի և կազմակերպողի: Յեվ ահա Շա-

բիֆաբա Խամրայեյվը չորրորդ տարին է, վոր հիանալի կերպով ղեկավարում է կոլտնտեսությունը, ձեռք է բերել բամբակի բարձր բերքատվություն և հասցրել է իր կոլտնտեսության անդամներին ունեոր կյանքի: Միմիայն կոլտնտեսության յեգիպտական բամբակի ցանքսը յեղել է 167 հեկտար տարածությամբ մի հողամաս, վորի յուրաքանչյուր հեկտարից 1935 թվին կոլտնտեսությունն ստացել է 17 ցենտներ բամբակ:

4. Ողուլ Գուզել Բահբիդ—Թուրքմենական ԽՍՀ-ի Բայրամ-Ալի շրջանի «Բուլշեիկ» կոլտնտեսության ողակավարուհին է:

Ողուլ Գուզելը 57 տարեկան է: Առաջ նա չքավոր դեխկանուհի յեր. կոլտնտեսություն է մտել 1930 թվին: Մինչև այդ նա պարապում էր գլխավորապես տնային տնտեսությամբ:

Կոլտնտեսության մեջ սկզբում նա շարքային կոլտնտեսուհի յեր, իսկ 1933 թվից աշխատում է վորպես ողակավարուհի:

Ողուլ Գուզել Բահբիդը մի հիանալի օրինակ է, թե ինչպես առաջներում կարիքից ու վշտից ընկճված կանայք միմիայն կոլտնտեսության մեջ կարող են ծավալել և հայտաբերել իրենց ընդունակություններն ու տաղանդները:

Պառավ Բահբիդի ողակը լավագույնն է Թուրքմենստանի ողակների մեջ: 1935 թվին Ողուլ Գուզել Բահբիդի ողակը տվել է բամբակի ռեկորդային բերք՝ հեկտարից 50 ցենտներ:

5. Ուազ Մամեդ Այդոգդի—Թուրքմենական ԽՍՀ-ի Սուտլինյան շրջանի «Պորոփոլնի» կոլտնտեսության բրիգադիր:

Այդոգդին ընդամենը 24 տարեկան է: Մինչև կոլտնտեսություն մտնելը յեղել է չքավոր դեխկան: Կոլտնտեսությունում աշխատում է շատ լավ: Բրիգադիր դառնալուց հետո նա ամբողջ համախմբել է իր բրիգադը և հրաշալի կերպով կազմակերպել նրա աշխատանքը: Մեծ հմտությամբ նա աճեցնում է բամբակը: 1935 թվին նրա բրիգադը հեկտարից 25 ցենտներ յեգիպտական բամբակ է հավաքել:

6. Աբա Խոջաալի—Թուրքմենական ԽՍՀ-ի Մերվի շրջանի «Մոսկվա» կոլտնտեսության բրիգադիր:

Մինչև կոլտնտեսություն մտնելը Աբա Խոջաալին բատրակ է յեղել: Կոլտնտեսություն է մտել 1929 թվին: 1932 թվին նրան, վորպես բամբակի գործի հիանալի վարպետի, նշանակում են բրիգադիր: Յեվ ահա չորրորդ տարին է Աբա Խոջաալին անհերթափոխ ղեկավարում է իր բրիգադը: 1932 թվին Աբա Խո-

Հաալին ընդունվում և Համկոմկուսի (բ) անդամության թեկ-
նածու:

Աթա խոջաալին հիանալի կազմակերպող է: Նա կարողա-
ցել և ամբողջ բրիգադը համակել ենտուղիադմի կրակով:

Բամբակի մշակումը նա կատարում և համաձայն ագրոտեխ-
նիկայի բոլոր կանոնների: Դա հնարավորություն է տվել նրան
1935 թվին հեկտարից 35 ցենտներ բամբակ ստանալու: Նրա
հանձնած բամբակի 95 տոկոսն առաջնակարգ տեսակներից է:

7. Զուրա Բոբակալանով—Տաջիկստանի ԽՍՀ-ի Խոջենտի
շրջանի «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսության նախագահն է:

Բոբակալանովը 40 տարեկան է: Մինչև հեղափոխությունը
հող չի ունեցել, իսկ հեղափոխությունից հետո մինչև կոլտն-
տեսություն մտնելն ունեցել է 0,5 հեկտար հողաբաժին:

Կոլտնտեսություն է մտել 1930 թվին: Բայերն ամեն ջանք
գործ էյին դնում կոլտնտեսությունը քայքայելու: Կոլտնտե-
սության գործերը վատ էյին դնում: Զուրան կարողացավ մեր-
կացնել բայերին, պայքարի հանել կոլտնտեսականների մեծա-
մասնությունը կուլակների դեմ և վտարել նրանց կոլտնտե-
սությունից: 1931 թվին Զուրային ընտրում են կոլտնտեսու-
թյան նախագահ և գործերն սկսում են ընթանալ ավելի լավ:
Իսկ այժմ «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսությունը լավագույններից
մեկն է Տաջիկստանի հանրապետության մեջ: 1935 թվին կոլ-
տնտեսությունն ստացել է բամբակի ռեկորդային բերք: Կոլ-
տնտեսությունն իր ամբողջ ցանքային տարածությունից հա-
վաքել է 28-ական ցենտներ յեգիպտական բամբակ հեկտարից:

1931 թվին Զուրան ընդունվել է Համկոմկուսի (բ) թեկ-
նածու:

8. Դադաբայ Խոլմատով—Տաջիկստանի ԽՍՀ-ի Խոջենտի շրջ-
անի Մոլոտովի անվան կոլտնտեսության նախագահն է:

Խոլմատովը 44 տարեկան է: Վաղ հասակից նա տքնել է
կարիքի տակ: Հայրը մեռել է, յերբ ինքը դեռ ևս փոքր յերե-
խա յեր, ուստի 8 տարեկան հասակից Դադաբայն ստիպված է
յեղել վարձու աշխատանք կատարելու: Խոլմատովը յերկու տա-
րի աշխատել է փռում: Իր ամբողջ կյանքում նա բատրակու-
թյուն է արել և գտնվել կարիքի և նեղության մեջ: Յեվ յերբ
1929 թվին կազմակերպվեց կոլտնտեսությունը, Խոլմատովը
մեկն էր առաջիններից, վոր մտավ կոլտնտեսություն: 1933
թվին Խոլմատովին ընտրում են կոլտնտեսության նախագահ:

Վորպես գործի լավագույն գիտունի, վորպես կոլտնտեսային շի-
նարարության ենտուղիաստի:

Խոլմատովի ղեկավարութամբ Մոլոտովի անվան կոլտն-
տեսությունը դարձել է Հափազանց հարուստ՝ միլիոնատեր կոլտն-
տեսություն:

Այդ կոլտնտեսությունն առաջինն էր [Տաջիկստանում, վոր
սկսեց ցանել յեգիպտական բամբակ: Նա բամբակի համար յու-
րացնում էր սակավաբեր, քարքարոտ հողերը: Բայց այդ հողերի
վրա էլ կոլտնտեսությունը 1935 թվին, 253 հեկտար ահագին
տարածությունից, կարողացել է հեկտարից միջին հաշվով
20-ական ցենտներ յեգիպտական բամբակ ստանալ: Ընկ. Խոլ-
մատովը 1932 թվից Համկոմկուսի անդամ է:

Ուղղակիստանի կոմունիստական կուսակցության (բոլշև-
վիկներին) հենտրոնական կոմիտեյի քարտուղար ընկ. Ակմալ
Իկրամովը Ուղղակիստանի, Կաղակիստանի և Կարա-Կալպակիայի
առաջավոր կոլտնտեսականների և կոլտնտեսուհիների, կուսակ-
ցության ու կառավարության ղեկավարների խորհրդակցությա-
նը 1935 թվականի դեկտեմբերի 19-ին արտասանած իր ճառի
մեջ ասել է.

«Մեղանում բամբակագործության գիտությունը յետ և
մնում, ուստի բարձր բերքի այդ վարպետներն ահագին ոգնու-
թյուն են ցույց տալիս բամբակագործության հետագա զար-
գացման գործին վոչ միայն իրենց գործնական աշխատանքով,
այլև իրենց պատմություններով այդ աշխատանքի մասին: Այդ
մարդիկ միայն գործնական աշխատավորներ չեն: Նրանք մեծ
ավանդ են մտցնում նաև բամբակագործության գիտության մեջ»:

Այս գիրքը մենք գրել ենք, վորպեսզի ծանոթացնենք բո-
լոր կոլտնտեսականներին ամերիկական և չեզիպտական բամ-
բակի բարձր բերք ստանալու համար մղած մեր պայքարի փոր-
ձերին:

Բայց մենք ուղղակի ասում ենք, վոր մեր ստացած բամբա-
կի բարձր բերքերը դեռ շատ հեռու յեն վերջնական համարվելուց:

Կարելի չե ստանալ ավելի բարձր բերք, քան մենք ստա-
ցել ենք 1935 թվին: Դրան մենք պետք է ձգտենք 1936 թվին:

Այս գիրքը գրելիս մեզ ոգնել են՝ Գյուլհրատի բուսաբու-
ծության խմբագրության ղեկավար ընկ. Ս. Ս. Գաթալսկին,
ԽՍՀՄ-ի Հողօրդկոմատի բամբակի գլխավոր վարչության գյու-
ղատնտես ընկ. Ա. Ֆ. Մախադովը և շքանշանակիրներ՝ Ակ Մամեդ

Սաբիեյը (Թուրքմենստանի ԽՍՀ-ի Կագանովիչի շրջանի հող-
բաժնի ավագ գյուղատնտես) և Աբդուլա Իրգաեյը (Տաջիկստա-
նի ԽՍՀ-ի Կագանովիչաբադի շրջանի Կալինինի անվան ՄՏԿ-ի
գյուղատնտես):

Այս բոլոր ընկերներին հայտնում ենք մեր անկեղծ շնոր-
հակալությունը:

ՄԵՐ ՀԱՋՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Մենք բոլորս 1935 թվին բամբակի մի այնպիսի բերք ենք աճեցրել, վոր մեզանից վոչ վոք առաջ չի աճեցրել: Մեր դաշտերի բամբակի բերքատվությունն իսկապես ուկորդալին բերքատվությունն է:

Այդ հաջողությունները մենք ձեռք ենք բերել վոչ թե այն պատճառով, վոր 1935 թվին յեղել են առանձնապես բարենպաստ կլիմայական պայմաններ: Մեր պատմածից դուք կտեսնեք, վոր բամբակի բարձր բերքատվությունը հեշտությունը չենք ձեռք բերել: Ստիպված ենք յեղել կովելու ջրի պահասություն, կիզիչ քամիների, մոլախոտերի և բամբակի բարձր բերքն արգելող այլ խոչընդոտների դեմ: Մենք հաղթահարել ենք բոլոր այդ խոչընդոտները: Յեվ այժմ մենք հարց ենք տալիս մեզ՝ ով է սովորեցրել մեզ այսպես աշխատել, ով է վողկորել մեզ պայքարի յեղնելու բամբակի ուկորդալին բերք ստանալու համար: Մեզ սովորեցրել է այսպես աշխատել, մեզ վողկորել է մեր աշխատանքի մեջ մեր հայրը, մեր ուսուցիչը, կուսակցություն և բոլոր աշխատավորների մեծ և իմաստուն ղեկավար Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ Ստալինը:

Այդ նա յե ասել, թե «բանվորները և գյուղացիները, վոր առանց աղմուկի և շրխկոցի շինում են գործարաններ և ֆաբրիկներ, հանքահորեր և յերկաթուղիներ, կոլանտեսություններ և խորհրդատեսություններ, ստեղծում են կյանքի բոլոր բարիքները, կերակրում և հագցնում են ամբողջ աշխարհը—ահա թե ովքեր են իսկական հերոսները և նոր կյանք ստեղծողները»:

Մեր ղեկավարի այդ խոսքերը մեխվել են մեր հոգու մեջ: Կոլանտեսային կյանքի ստալինյան կանոնադրությունը, վորի յուրաքանչյուր խոսքը մենք ուսումնասիրել ենք, համա-

կել է մեզ խանդավառություն կրակով, վորովհետև մենք հասկացել ենք, վոր մեր մեծ հայրը և ուսուցիչը, մեր կուսակցությունն ու կառավարությունը միայն մի հոգս ունեն—դա մեզ՝ աշխատավորներին համար լավ, յերջանիկ կյանք ստեղծելու մեծ հոգսն է:

Կուսակցության և կառավարության 1935 թվականի մարտի 1-ի վորոշումը՝ բամբակի հանձնման պլանների դերակատարման համար պարզեցավելու մտցնելու մասին՝ մեզ համար մի նոր գորեղ խթան հանդիսացավ: Դա ցույց տվեց մեզ և բոլոր կոլանտեսականներին, թե ինչքան բարձր են գնահատում մեր աշխատանքը կուսակցությունը և կառավարությունը:

Մեր մեծ, մեզ բոլորին համար թանգագին ընկեր Ստալինը պահանջում է մեզանից ավելի շատ բամբակ, վոր հարկավոր է մեր արդյունաբերությանը, վոր հարկավոր է վոչ թե հաշուսանների հագուստի համար, այլ նրա համար, վոր միլիոնավոր բանվորներ և կոլանտեսականներ ստանան գործվածքներ:

Մենք խոստացել ենք այնպես աշխատել, վոր արդարացնենք խորհրդային իշխանությունից պատահությունը, վորն ազատել է մեզ ցարական և բալական ճնշումից, վորը տվել է մեզ կոլանտեսական յերջանիկ կյանք:

Մենք մեր խոստումը կատարել ենք:

Յեվ մեր աշխատանքի համար մենք արժանացանք մեծ պատվի՝ ղեկուցել կուսակցության և կառավարության ղեկավարներին, ղեկուցել կոլանտեսությունների հորը, իմաստուններից իմաստունին՝ մեծ Ստալինին—մեր հաջողությունների մասին:

Մեր համեստ աշխատանքի համար բանվորների և գյուղացիների մեր կառավարությունը պարգևատրեց մեզ ամենամեծ պարգևով—Լենինի շքանշանով:

Մեզ հեռավոր Ուզբեկստանի, Տաջիկստանի և Թուրքմենստանի համեստ աշխատավորներին խորհրդային իշխանությունը փառաբանել է ամբողջ աշխարհում:

Մենք յերբեք չենք մոռանա, յերբեք չեն մոռանա մեր հանրապետությունների աշխատավորներն այն մեծ պարգևը, վորին արժանացել ենք մենք, կոլանտեսականներս, կոլանտեսության մեջ կատարած մեր ազնիվ աշխատանքի համար:

Ի՞նչպես ենք մենք ձեռք բերել բարձր բերքերը: Կարող է արդյոք ամեն մի կոլանտեսություն նույն բերքերն ունենալ:

Մի պատասխան միայն կարելի չե տալ այդ հարցին: Ամեն մի կոլտնտեսություն կարող ե տալ ամերիկական և յեգիպտական բամբակի այնպիսի բարձր բերք, ինչպիսին մենք ենք ձեռք բերել, և տալ մեր մեծ հայրենիքին յերկու, յերեք անգամ ավելի բամբակ, քան այժմ:

Մեր հողը նույնն ե, ինչ վոր մյուս կոլտնտեսություններին: Մենք ունենք շատ բերրի հողեր, ունենք ավազոտ հողեր, ունենք նաև քարքարոտ հողեր:

Մեր կոլտնտեսություններում այնքան ջուր կա, ինչքան կա և մյուս տեղերում:

Խորհրդային իշխանությունը մեզ տվել ե այնքան տրակտորներ և մեքենաներ, վորքան և մյուս կոլտնտեսություններին:

Պարարտանյութեր մենք ստացել ենք ուրիշ կոլտնտեսություններին հավասար չափով:

Բանվորական և քաշող ուժով և ինվենտարով մենք ավելի հարուստ չենք, քան ֆրանսիական կոլտնտեսությունները:

Մենք ապրում և աշխատում ենք նույնպիսի սովորական կոլտնտեսություններում, ինչպես և մեր հանրապետություններին բոլոր կոլտնտեսականները:

Խորհրդային իշխանությունը տվել ե մեզ տրակտորներ և մեքենաներ, տվել ե մեզ կոլեկտիվ աշխատանքի հզորությունը, վորոնց առաջ չկա և չի կարող լինել վոչ մի խոչընդոտ:

Հարցն այն ե, վոր լիովին և լայնորեն ոգտագործենք այս բոլոր հնարավորությունները, վոր տնտեսաբար հոգանք ամեն մի մանրույնքի մասին:

Վերցնենք պարարտանյութերը: Ինչո՞ւ շատ կոլտնտեսություններում իզուր կորչում են հին ծածկատայլերը, դուվալները, ամեն տեսակ աղբերը, կղկղանքային թափոնքները: Մեր աշխատանքի որինակով մենք ցույց ենք տվել, վոր դրանք մեծ հարստություն են: Ամբողջ ժամանակ մենք հավաքում ենք կոլտնտեսություններում զանազան թափոնքները, ըստ հնարավորության բերում ենք նաև քաղաքից և ապա, վորպես հիանալի պարարտանյութ, հազարավոր փթերով թափում ենք մեր դաշտերում: Կարճի են արդյոք նույնն անել մեր հանրապետություններին բոլոր կոլտնտեսություններն առանց բացառության: Կարող են և պարտավոր են անելու այդ:

Մենք կատարել ենք աշնան հերկ, ձմեռվա վոռոգումն և գարնանային լավ մշակում: Այդ ամենը պահանջում ե մեծ աշխատանք, պահանջում ե շատ քաշող ուժ:

Բայց միթե խորհրդային իշխանությունը քիչ ե տրակտորներ տվել և տալիս ե մեզ: Չե՞ վոր այժմ մեր հանրապետություններում չեք գտնի մի շրջան, վորտեղ չլինի մի կամ յերկու մեքենա-տրակտորային կայան: Յե՞վ միթե մարդկանց պահասություն ենք զգում մենք:

Հարկավոր ե միայն ցանկություն և շնորհք ունենալ մեր կոլտնտեսականներին կազմակերպելու համար: Հարկավոր ե միայն կարողանալ շահավետ կերպով ոգտագործել այն ահագին ոգնությունը, վոր ցույց ե տալիս մեր պետությունը մեզ: Յե՞վ այն ժամանակ յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն կկարողանա հողը հերկել վոչ թե մի կամ յերկու, այլ ավելի շատ անգամ, ջրել հողն ինչքան հարկավոր ե և այդ աշխատանքից այնպիսի բերք ստանալ, վորի մասին անհատական տնտեսությունները չկարգել անգամ չեն կարող:

ՊԵՏՔ Ե ՃԱՆԱԶԵԼ ԲԱՄԲԱԿԸ

Բամբակի մասին ասում են, վոր նա արևի զավակն ե, վորովհետև նա սիրում ե շատ ջերմություն, շատ լույս:

Բայց ավելի ճիշտ կլինի ասել, վոր բամբակը վոչ միայն արեգակի, այլև ջրի զավակն ե: Դա առանձնապես ճիշտ ե ասել մեր վոռոգվող շրջաններին մասին, վորտեղ բամբակը մեծ չափով խոնավություն ե պահանջում:

Բայց բարձր ջերմությունն ու խոնավությունը բավական չեն բամբակի բարձր բերք ստանալու համար: Անհրաժեշտ ե նաև ապահովել բամբակը սննդանյութերի մեծ քանակությամբ:

Այդ բոլորը քաջ հայտնի յեն յուրաքանչյուր բամբակագործին, բայց բոլորը չեն, վոր աշխատում են այնպես, վորպեսզի ապահովեն բամբակը խոնավությամբ, սննդանյութերով և ջերմությամբ:

Բնությունը մեր կողմերում հարուստ ե արևի լուսով և ջերմությամբ, բայց և արևն ել պետք ե ոգտագործել հմտորեն:

Ամենից առաջ պետք ե ընտրել ցանքի ճիշտ ժամանակը: Ուշ ցանելուց բամբակը կզրկվի ամենալավ ժամանակից, կկորցնի խոնավությունն ու ջերմությունը, ուշ կհասունանա և վատ բերք կստացվի:

Խիստ վաղ ցանելուց բամբակը յերկար ժամանակ չի ծլի

և նույնիսկ նրա սերմերը դեռ չծլած կարող են վռնչանալ ցուրտ հողի մեջ:

Ցանքի ճիշտ ժամանակը վերոշելու համար հարկավոր է լավ ճանաչել բամբակը, ծանոթ լինել իր շրջանի կլիմային, իմանալ իր դաշտի յուրաքանչյուր հողամասը:

Բայց լինում է նաև այնպես, վոր ցանքսի ժամանակը ճիշտ է ընտրված, ժամկետն արդեն հասել է, բայց ցանքսն այնուամենայնիվ դեռ չեն սկսում: Ինչո՞ւ: Շատ հասարակ պատճառով: Դաշտերը դեռ ևս պատրաստ չեն ցանքսի համար:

Բամբակը սերում է լավ մշակված հող:

Միայն այն դեպքում, յերբ հողը հերկված է աշնանից, լավ պարարտացրած, խոնավացրած գարնանը մի քանի անգամ, հերկված է փոցխված, միայն այդ դեպքում կարելի յե ասել, վոր հողը նախապատրաստված է ցանքսի համար:

Այդ բոլոր աշխատանքները պետք է կատարել ժամանակին: Վոչ այն ժամանակ, յերբ հասել է ցանելու բույն, այլ դրանից շատ առաջ, դեռ ևս աշնանից, ձմեռվանից և վաղ գարնանից:

Հարկավոր է հերկել հողն առանց խորհուրդորդությունների, հավասար և լիակատար խորությամբ ամբողջ հողամասի համար: Վոչինչ չարժե այն աշխատանքը, յերբ մի տեղ հողը հերկված է 20 սանտիմետր խորությամբ, իսկ մի այլ տեղ՝ 14 սանտիմետր:

Այնպես պետք է փոցխել, վոր դաշտում չմնան հողակոշտեր, մեծ գնդեր, վոր դաշտը լավ շերտաված լինի: Յերբ հերկումն ու փոցխումը կատարված են ժամանակին ու բարեխղճորեն, այն ժամանակ կարող ենք ասել, վոր հողամասը պատրաստ է ցանքսի համար և հարկավոր է միայն սպասել բարեհաջող յեղանակի՝ արագորեն ցանելու համար:

Հենց ինքը՝ ցանքսը պահանջում է մեծ հմտություն: Հարկավոր է ցանել ընտիր, ստուգված սերմեր:

Անպայաման պետք է ցանել շարքացաններով և հետևել ցանքի համաչափությանը, այսինքն՝ վոր նրա խորությունն ու խտությունը լինեն միատեսակ, միատեսակ լինի շարքամիջերի լայնությունը: Այսպիսի ցանքսն զգալի չափով թեթևացնում է բամբակի խնամքի բոլոր աշխատանքները: Իսկ բամբակի խնամքը ցանքսից հետո ամենապատասխանատու և լարված աշխատանք է այն պալքարի մեջ, վոր տարվում է բամբակի համար սնունդանյութեր, խոնավություն և ջերմություն ապահովելու գործում:

Ամենագլխավորը՝ բամբակի դաշտերում չպետք է թողնել մոլախոտեր: Մոլախոտերն ավելի կենսունակ են, քան բամբակը. նրանք հարմարվում են ամենավատ պայմաններին. նրանցից շատերի արմատներն ավելի ուժեղ են, քան բամբակինը: Յեվ յեթե մենք բամբակը թողնենք առանց հսկողության և կամ թույլ ոգնություն ցույց տանք նրան — քիչ փխրեցում կատարենք, այդ դեպքում բամբակի բերք չենք ունենա:

Մոլախոտերը ստվեր են դնում բամբակի վրա և զրկում նրան արևի ճառագայթները լիովին վայելելու հնարավորությունից: Մոլախոտերը խլում են բամբակին անհրաժեշտ սննդանյութերը և խոնավությունը:

Մոլախոտերին հաղթելու համար հարկավոր է անմիջապես սկսել հողի մշակումը հենց վոր նա կշորանա ջրելուց հետո, կամ, ինչպես ասում են, կհասունանա:

Այդ գործում վոչ մի աշխատանք չպետք է խնայել: Մենք կատարել ենք վեց, յոթ և նույնիսկ ութ փխրեցում, չորսական, հնգական և նույնիսկ վեցական կուլտիվացիա: Մենք ապահովել ենք բամբակն այնպիսի խնամքով, վորպիսին հարկավոր է նրան՝ հողամասի բոլոր պայմանների համեմատ: Ամբողջ դաշտը փխրեցրել ենք առանց անհարթությունների և բացթողումների՝ լիակատար և հավասար խորությամբ:

Շատ հաճախ մեր կուլտիվացիաները վատ բերք են ստանում, վորովհետև վատ են վռնգում, չեն կարողանում կանոնավոր կերպով ոգտագործել թանգադին խոնավությունը և հետո ասում են, թե ջուրը չբավականացավ:

Քիչ չեն լինում և այնպիսի դեպքեր, յերբ ջուրը բաց են թողնում մոլախոտերով ծածկված դաշտերի վրա, վորտեղ խոր փխրումն չի կատարված: Ի՞նչ ոգուտ կարող է տալ այդպիսի վռնգումը: Ջուրը լավ չի ծծվում հողի մեջ, իսկ խոնավությունը խլում են բամբակից մոլախոտերը: Հետևաբար, հողը վռնգելուց առաջ պետք է նախապատրաստել ինչպես հարկն է, խորը փխրել և անպատճառ մաքրել մոլախոտերից:

Յերբեմն վռնգելու ժամանակ ջուրը բաց են թողնում այնպիսի ուժեղ հոսանքով, վոր նա վողողում է հողը և փլցնում առուները: Այսպես ջրել չի կարելի:

Ջրելու ժամանակ կարևոր է, վոր ամբողջ հողամասը թրջվի համաչափորեն, վոր ջուրն անցնի յուրաքանչյուր ակոսի մեջ

վոչ թե արագ հոսանքով, ինչպես լեռնային գետակ, այլ դանդաղ և համաչափ կերպով ընդգրկի ամբողջ հողամասը:

Մի քանի կոլտնտեսություններում չեն կարողանում անտեսել ջուրը: Այնքան անշնորհք են ջրում, վոր ջուրը հեղեղում է ճանապարհները և դատարկ տարածությունները:

Ավելի վատ է, յերբ ջրում են չափից դուրս, և ջուրը բաց են թողնում այնքան շատ, վոր հողն աղտավում է:

Վոռոգումը պետք է կատարել ամենայն խնամքով: Պետք է կարողանալ վորոշել բամբակը վոռոգելու ճիշտ ժամանակը: Զի կարելի թույլ տալ, վոր բամբակը ծարավությունից թառամի, բայց հարկավոր չէ նաև ջրել այն ժամանակ, յերբ այդ պարզապես պետք չէ նրան:

Ահա թե ինչու համար ենք ասում մենք, վոր պետք է ճանաչել բամբակը: Շատ բամբակաբուծներ ասում են—«տասնյակ տարիներ մենք աշխատում ենք բամբակի վրա, մենք լավ ենք ճանաչում բամբակը»: Բայց յեթե փորձառությունն ավելացնենք նաև գիտությունը, այն ժամանակ գործն անշուշտ ավելի լավ կգնա:

Ահա թե ինչու մենք խորհուրդ ենք տալիս բոլոր կոլտնտեսականներին հրաշքները չդնել միայն իրենց փորձառություններին, այլ սովորել և ավելի հաճախ խորհուրդ հարցնել գյուղատնտեսներին՝ բամբակի բույսի կյանքի և նրա պահանջների մասին:

Բարձր բերք ստանալու գործում անագին ոգնություն կարող է ցույց տալ առաջավոր կոլտնտեսությունների փորձը, բարձր բերքի վարպետների փորձը:

Մենք ինքներս ուշադրությամբ հետևում ենք, թե ինչպես են աշխատում մեր կոլտնտեսություններն ու կոլտնտեսականները, սովորում ենք նրանցից և ռդատագործում նրանց փորձը մեր աշխատանքում:

Բանն այն չէ միայն, թե ինչքան պարարտանյութ պետք է մտցնել հողը, այլ և այն՝ թե ինչպես և յերբ է հարկավոր մըտցնել: Խնդիրն այն չէ միայն, թե քանի վար է կատարված: Աշխատանքի վորակն է վճռում գործը: Ինչպես և կատարված հերկը, ինչ խորություն է վարած հողը, անհարթություններ չկան արդյոք, հերկված են անկյունները թե վոչ, արդյոք հմրթ է հերկված ամբողջ դաշտը և այլն:

Ահա թե ինչն է վճռում գործը: Նույնը և բոլոր աշխատանքների մեջ:

Ընկ. Տիշիբայ Միրզայեվը կուսակցության և կառավարության ղեկավարների հետ ունեցած խորհրդակցության ժամանակ ասել է հետևյալ ճշմարիտ խոսքերը.

«Ընկերներ, յես ձեր ուշադրությունը դարձնում եմ նաև այն բանի վրա, վոր բույսը բողբոջ և ծիլ աալուց հետո ել մինչև բուկ տալու վերջը խոսում է մարդու հետ: Յուրաքանչյուր թուփ, յերբ նրա մոտով անցնում ես, խնդրում է՝ «վրավ տուր ինձ, թեյ տուր ինձ»: Փլավը դա պարարտանյութն է, իսկ թեյը՝ ժամանակին ջրելը: Յեվ անա յես սոսկ չեյի ջրում և պարարտանյութ տալիս հավասար չափով բոլոր հողամասերին: Յես շրջում եյի և ընտրում, թե վորտեղ և ինչքան պետք է տալ: Այսպիսով յես այնպիսի խնամք ապահովեցի բամբակին, վոր իմ յերկու ցանքսադաշտերում տարբեր բույսերը միատեսակ դարձան, և հեկտարից 35 ցենտներ բամբակ տվեցին»:

Ահա այսպես պետք է աշխատենք մենք բոլոր՝ մեր հրաշալի հայրենիքի բոլոր կոլտնտեսականներս: Մենք բոլորս սիրով պետք է խնամենք ամեն մի թուփը, և այն ժամանակ մեր խորհրդային յերկրում ավելի շատ բամբակ կլինի, քան մի վորևե ուրիշ տեղ աշխարհիս յերեսին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ ԱՇՆԱՆԱՅԻՆ-ՋՄԵՌԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Բամբակի բերքահավաքից հետո անմիջապես և սովորաբար վոչ ուշ նոյեմբեր ամսից մենք սկսում ենք քաղել գուգա-փայերը (բամբակի ցողունները):

Գուգա-փայերը քաղում ենք արմատից, վորպեսզի կանխենք ապագա ցանքսերը հին արմատների միջոցով հիվանդություններից վարակվելուց:

Բացի դրանից, գուգա-փայը հարկավոր է արմատից քաղել այն պատճառով, վոր նրանք չխանգարեն վարի ժամանակ: Գուգա-փայը քաղելու հետ միաժամանակ մենք վոչնչացնում ենք մոլախոտերը չիլերի և առուների վրա:

Գուգա-փայը քաղելուց հետո մենք սկսում ենք աշնան վաղը: Սովորաբար աշնան վաղը մենք կատարում ենք մի անգամ: Ֆայգուլա Յունուսովը (վոր ստացել է 57 ցենտներ բերք) իր հողամասում կատարել է կրկնակի աշնանավար, առաջին վարը նա կատարել է ձիաքարշ «ԿՍ» գութանով 15 սանտիմետր խո-

բուժյամբ, իսկ լեռնորդ վարը կատարել է տրակտորային գու-
թանով 20 սանտիմետր խորությամբ: Յերբեմն գուգա-փայ-
քաղը հեշտացնելու համար նրա տակը հերկում են ձիաքարշ
գութանով: Բայց այդ հերկը լիարժեք չի, դրա համար ել տակը
հերկելուց հետո մենք անպատճառ կատարում ենք խակահան
խոր հերկ: Աշնանավարը մենք չենք փոցխում մինչև գարուն:
Այդ դրության մեջ հողը շատ խոնավութուն է ամբարում: Աշ-
նանավարից հետո մենք լվացել ենք աղոտված հողերը: Ձմեռվա
վոռոգումը պետք է կատարել վոչ միայն աղոտված հողերի, այլև
չաղոտված կավախառն և կավավաղախառն հողերի վրա, վո-
րովհետև այդ հողերն ընդունակ են պահպանելու խոնավութունը
մինչև ցանքսի սկիզբը: Իսկ ավաղախառն և քարքարոտ հողերը
չպետք է ջրել, վորովհետև նրանց մեջ խոնավութունը մինչև
գարուն չի մնում:

Իսկ յեթե աղոտված հողերը չվոռոգենք-չլվանանք, անխու-
սափելի կերպով ավելի է կաղոտվեն և դրա հետևանքը կլինի
բերքատվության հսկայական նվազումը և նույնիսկ բերքի վո-
չընչացումն այդ հողերի վրա:

Ձմեռվա վոռոգումը մեծ ոգուտներ է տալիս: Ձմեռվա, ինչ-
պես նաև վաղ գարնանային վոռոգումների և ապա դաշտերի կա-
նոնավոր խնամքի ղեպքում հողը ցանքի ժամանակ ունենում
է խոնավության բավարար պաշար: Ուրեմն մենք կարող ենք
գարնանը ցանքսն սկսել վոչ թե աչն ժամանակ, յերբ ջուր կա
(իսկ հաճախ և պատահում, վոր գարնանը ջուրը լիովին չի բա-
վարարում), այլ յերբ յեղանակը հարմար է ցանքսի համար:
Այսպիսով մենք կատարյալ հնարավորութուն ունենք ընտ-
րելու բամբակենին ցանելու ամենահաջող ժամանակը:

«Սոցիալիզմ» կոլտնտեսության մեջ, վորտեղ աշխատում
է Զուրա Բորեկյալանովը, ձմեռային վոռոգումը կատարել են
այս լեզանակով: Քաշել են խիստ մանր ախոսներ և նրանց մեջ
բաց թողել ջրի փոքրիկ հոսանք: Վոռոգման ժամանակ ջուրը
մի հողամասից տարածվում է հարևան—մյուս հողամասը: Զրի
պակասության պատճառով «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսության մեջ
1934/35 թվի ձմեռը վոռոգումը կատարել են միայն մի անգամ:

Ֆայզուլլա Յունուսովը յերկու վոռոգում է կատարել
ձմեռվա մեջ: Նա կարծում է, վոր ձմեռվա վոռոգումը լավ է
նաև այն տեսակետից, վոր հեշտացնում է պայքարը մոլախո-
տերի դեմ, վորովհետև սառը ջուրը սառցնում է մոլախոտերը:

Մեր վոռոգման ցանցը միշտ պահում ենք կատարելապես

պարզին վիճակում: Հաճախ մաքրում ենք, ամբողջ ժամանակ
հսկում ենք վրան և հարկավոր ղեպքում կատարում ենք ան-
հրաժեշտ նորոգութունը: Վոռոգման ցանցի մաքրումն սկսում
ենք աշնանից և սովորաբար վաղ գարնանը ցանցն արդեն մա-
քըրված է լինում:

Ինչպիսի պարտքեմյութեք ենք մեզնում մեք հողը աճեցնել:—
Դա շատ մեծ և կարևոր հարց է: Գիտությունը մինչև այժմ
դեռ ևս պարզ պատասխան չի տվել այդ հարցին: Յերբ, ինչպի-
սի հողերի վրա և ի՞նչքան պարարտանյութ պետք է լցնել: Այդ
հարցին գյուղատնտեսները միշտ պատասխանել են, թե հարցը
դեռ ևս լիովին պարզ չէ: Մեզ ասել են, թե աշնանը պարար-
տանյութեր մտցնելը յեթե ֆեառակար ել չե, համենայն դեպս
անոգուտ է: Իսկ մենք փորձով համոզվել ենք, վոր աշնանը դաշ-
տերը պարարտանյութեր տանելն անհրաժեշտ է՝ բամբակի բար-
ձր բերք ստանալու համար:

Յեթե մենք աշնանը հողերը չմտցնեցինք աղը, հանքային,
այլև տեղական զանազան պարարտանյութեր, մենք չեցինք կա-
րող բարձր բերք ստանալ:

Բառամանի շրջանի Իկրամովի անվան կոլտնտեսությու-
նում, վորտեղ աշխատում է Շարիֆբաբան, հեկտարին մտցրել
են 1040 կիլոգրամ հանքային պարարտանյութեր, վորից 400
կիլոգրամ ամոնիումի ծծմբատ և 640 կիլոգրամ ֆոսֆորային
պարարտանյութեր: Հանքային պարարտանյութերը հողն են
մտցրել աշնան տրակտորային վարից առաջ: Իսկ գոմաղը մըտ-
ցրել են ի նկատի առնելով, թե վորչափ լավ են պարարտացած
յեղել հողերը առաջ, անյայլ տարի:

1934 թվի աշնանն այդ կոլտնտեսության մեջ գոմաղբով
պարարտացրել են 9 հեկտար ավաղախառն հող, բարձր տեղերից
բերած հողով (հեկտարին 500—600 սալ)՝ 5 հեկտար և հանքա-
յին պարարտանյութերով՝ 31 հեկտար: Մնացած 59 հեկտար հո-
ղը պարարտացնելու կարիք չի յեղել, վորովհետև լավ պարար-
տացված է յեղել 1933 թվին:

Առհասարակ միշտ պետք է հիշել, վոր պարարտանյութերը
հարկավոր է գործադրել հմտությամբ: Նայած հողին, պարարտա-
նյութերը մտցնելու ժամանակին, նայած այն բանին, թե ինչ-
պես և ինչով է պարարտացվել հողը նախկին տարիներում,

պետք է վճռել, թե ինչքան և ինչպիսի պարարտանյութեր պետք է մտցնել:

Որինակ՝ «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսություն մեջ Բոբուկալանովն աշնանը բերրի հողերն է մտցրել միայն տեղական պարարտանյութեր հեկտարին 3000 փութ, իսկ նվազ բերրի, քարքարոտ հողերին, բացի տեղական պարարտանյութերից, մտցրել է նաև հանքային պարարտանյութեր:

Ճիշտ է, շատ գյուղատնտեսների կարծիքով աշնանից քարքարոտ և ալաղոտ հողերի մեջ հարկավոր չէ թափել հանքային պարարտանյութերը, վորովհետև անձրևները նրանց կքշեն գետաքարերի մեջ և այդպիսով նրանք կկորչեն:

Բայց ընկ. Ջուրա Բոբուկալանովն այսպես չէ անում: Նա հանքային և տեղական պարարտանյութերը խառնում է իրար և հերկում-մտցնում քարքարոտ հողի մեջ: Ձմեռը և աշնանը այդ հողի վրա նա ջուր չի թողնում, իսկ քանի վոր տեղումները քիչ են, յերկյուղ չկա, վոր պարարտանյութերը կտարրալուծվեն: Ցանքից առաջ այդ հողերը ջրում են ակոսիկների միջոցով և վորոգման այդ ձևի շնորհիվ պարարտանյութերը չեն քշվում-տարվում և չեն տարրալուծվում:

Իսկ ընկ. Ողուլ Գուզել Բաքբիդը («Բուլշեիկ» կոլտնտեսություն ողակավար), վոր մի հեկտարից ստացել է 50 ցենտներ բամբակ, գուգա-փայլ քաղելուց հետո անմիջապես ցրել է հանքային պարարտանյութերը և ապա հերկել-ծածկել և ձիաքար զուլթանով: Յերկու հաթ զիգլագածն փոցխելուց հետո նա նորից լցրել է իր դաշտերի վրա հեկտարին 500—600 սալ գոմաղբ և տեղական պարարտանյութեր: Գոմաղբը ցրվել է ամբողջ դեկտեմբեր և հունվար ամիսների ընթացքում և հարթվել—հերկվել-ծածկվել: Գարնանը նա կատարել է յերկու հերկ և յուրաքանչյուր անգամ փոցխել: Պարարտանյութեր մտցնելու այդ ձևը, ինչպես տեսնում ենք, վատ չէ թեկուզ այն պատճառով, վոր Ողուլ Գուզելը հեկտարից ստացել է 50 ցենտներ բամբակ:

Աքա Խոջաալիև («Մոսկվա» կոլտնտեսություն բրիգադիրը), վոր ստացել է հեկտարից 36 ցենտներ բամբակ, հետևյալ ձևով է մտցրել պարարտանյութերը: Գուգա փայլ քաղելուց հետո նա բոլոր ժամանակ կրելով գոմաղբը լցրել է դաշտերը և հերկելով ծածկել այն: Վորոշ տեղերում նա պարարտացնում էր նաև հերկումից հետո: Յեթե գոմաղբը չեր բավականանում, այդ դեպքում նա պարարտացնում էր գուլավով և բարձր տեղերից բե-

րած հողով: Այս տարի Աթա Խոջան պարարտացրել է 15 հեկտար հող գոմաղբով, գործադրելով հեկտարին 300—500 սալ և 14 հեկտար տեղական պարարտանյութերով, լցնելով հեկտարին 500 սալ պարարտանյութ: Աթա Խոջան հանքային պարարտանյութեր աշնանից չի մտցրել:

Այսպես ենք մենք աշխատել ձմեռը: Մենք ոգտվել ենք յուրաքանչյուր լավ որից, վոր ձմեռն աշխատենք դաշտում, վորովհետև գործ շատ կար: Հարկավոր եր ցրել պարարտանյութերը, կատարել աշնանավարը, մաքրել աղտաված հողերը, կատարել ձմեռվա վորոգումը, մաքրել առուները և այլն:

Բամբակի բարձր բերքը յերկնքից չի ընկնում մեր ձեռքը: Նա նվաճվում է համառ պայքարով և ագրոտեխնիկայի կանոնավոր կիրառումով:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳԱՐՆԱՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Վաղ գարնան, հենց վոր կարելի չե դաշտ դուրս գալ, մենք փոցխում ենք աշնանավարը: Յերկաթյա փոցխով զիգլագ ջարդում ենք՝ հողակոշտերը և գնդերը և փխրում ենք հողի վերնաշերտը: Աշնանավարի գարնանային փոցխումն այն արդյունքն է ունենում, վոր հողի մեջ ալելի լավ է պահպանվում ձմեռվա ընթացքում նրա մեջ ամբարված խոնավությունը:

Գարնանային փոցխումից հետո մինչև ընդհուպ ցանքաժամանակը մենք մի անգամ հերկել ենք հողը: Մի քանի գյուղատնտեսներ կարծում են, թե գարնանը ցանքսից անմիջապես առաջ հարկավոր է միայն կատարել մի թեթև հերկ՝ 12—15 սանտիմետր խորությամբ, և այդքանը բավական է արդեն: Նրանք լենթադրում են նույնիսկ, վոր կրկնակի վերահերկումն առաջ կբերի հողի պնդացում և փոշիացում (գիտականորեն ասած՝ հողի կառուցվածքի քայքայում):

Իսկ մենք համոզվել ենք մեր սեփական փորձերով, վոր մեր վորոգվող հողերի վերաբերմամբ այս տեսակ խորհուրդները ճիշտ չեն: Յեթե գարնանը մենք մեր հողերը հաճախ չհերկեինք և չփոցխեինք, բամբակի բարձր բերք չեյինք ստանա:

Քանի անգամ և ինչպես ենք հերկել մենք գարնանը հողը: Ֆայդուլա Յուսուսովի հոգամասում գարնան ամբողջ շրջանում կատարվել է չորս հերկ:

Առաջին յերկու հերկը կատարվել են ԿՍ ձիաքար զու-

Թանով՝ 15 սանտիմետր խորությամբ, յերրորդը—տրակտորային գութանով՝ 20 սանտիմետր խորությամբ և վերջապես չորրորդը՝ նորից ձիաքարը գութանով՝ 15 սանտիմետր խորությամբ: Ամեն մի հերկումից հետո դաշտն անպատճառ փոցխվում էր:

Փայտուղի Յուշուսովը ձիշտ է ասում, թե վորքան շատ հերկ լինի, այնքան ավելի լավ բամբակի համար: Ինչպես վոր մարդու համար ավելի լավ է քնել փափուկ, քան թե կոշտ անկողնում, այնպես էլ բամբակի համար ավելի լավ է արձակ բռնել փխրացրած, լավ հերկած և մշակած հողի մեջ:

Բացի դրանից, այդ հաճախակի հերկերով մենք վոչնչացնում ենք դաշտերի մոլախոտերը: Ահա թե ինչու Փայտուղի հողամասն այդպես մաքուր է մոլախոտերից:

Յեվ գարնանն այդպես է աշխատել վոչ միայն Փայտուղան, այլև մենք բոլորս:

Տիգրայ Միրզայեվը 80 հեկտարը հերկել է տրակտորով յերկու անգամ, իսկ մի անգամ՝ գութանով: 24 հեկտար ավելի ծանր հող նա հերկել է չորս անգամ, չհաշված աշնանավարը: Ամեն մի հերկից հետո նա անպատճառ փոցխել և փխրացրել է հողը, ըստ վորում փոցխելու հետքերի քանակությունը կախված է յեղել հողի վորակից: Ծանր հողերը Միրզայեվն ամեն հերկից հետո յերկու անգամ փոցխել և փխրել է:

Չուրա Բաբայանովը «Սոցխալիզմ» կոլտնտեսության մեջ գարնանը գործել է այսպես. բերրի հողերը հերկել է յերեք անգամ, վորից յերկու հերկը կատարել է ձիաքարը գութանով, կատարյալ խորությամբ, իսկ յերրորդը՝ ամառներով:

Առաջին հերկը կատարվել է ձիաքարը գութանով, իսկ հետո ամիթապես գործի յեն դրել փոցխը, մինչև հողի լավ մշակումը, և վերջապես փոցխելուց հետո տեղի յե ունեցել փխրումը:

Մոտավորապես հինգ—ութ ուրից հետո սկսվել է յերկրորդ հերկը, վորին անպատճառ հետևել է փոցխումն ու փխրումը: Փոցխումն ու փխրումն անհրաժեշտ է կատարել, վորպեսզի խոնավությունը հողի միջից նվազ չափով գոլորշիանա:

Յեվ, վերջապես, ցանքսն սկսելուց քիչ առաջ հողը հերկվել է յերրորդ անգամ ամառով՝ մի հետքով: Ամառից հետո կատարվել է փոցխումն ու փխրումը և ապա սկսվել ցանքսը:

Վարը կատարվել է խաչմերուկ: Վարել են մինչև 20 սանտիմետր խորությամբ: Այդ կոլտնտեսության մեջ ամեն մի կոլտնտեսական ունի չափ, վորով նա չափում է վարի խորությունը:

նր: Ամենախոր վարն առաջինն է, յերկրորդը՝ մի քիչ յերես առաջինից, իսկ ամենամանր վարը կատարում են ամառով:

Չուրա Բորտկալանովը քարքարոտ հողերը նախապես վոռոգել է ակոսիկներով մի ամբողջ ուր, իսկ վարը կատարել յերեք անգամ, վորից յերկուսը ձիաքարը գութանով և նախացանքայինը՝ ամառով:

Ողուլ Գուզել Բաիբիդի («Բուլլեիկ» կոլտնտեսության ողակավարուհին) իր հողամասը գարնանը վարել է յերեք անգամ՝ ընդամիջումներով 10—15 ուրը մեկ: Վերջին վարից առաջ նա ջրել է իր հողամասը—աղոտված հողերը՝ յերկու անգամ, իսկ մշուսները՝ մեկ անգամ: Հողը չորանալուն զուգընթաց էլ վարել է այն: Անկյունների անհարթությունները նա փոքրել է քեթմենով:

Աթա Խոջան կատարել է չորս վար: Աշնանավարից 20 ուր անցած, այսինքն մոտավորապես հունվարի 20-ին, նա կատարել է յերկրորդ վարը ձիաքարը գութանով: 20 ուրից հետո նա կատարել է յերրորդ վարը՝ 16—18 սանտիմետր խորությամբ: Մարտի 23-ից սկսել են առաջին գարնանային վոռոգումը: Ջրելուց առաջ փոցխել են հողը, ինչպես նաև պլանավորել և կարգավորել թմբերը: Ջրել են վոռոգելով, առանց ակոսիկների ոգնության: Ջրի շերտը յեղել է 12—14 սանտիմետր:

Ապրիլի 3-ին Աթա Խոջան վերջացնում է ջրելը, իսկ 5-ին արդեն սկսում նախացանքային վարը: Նախացանքային վարը կատարվել է տրակտորով 20 սանտիմետր խորությամբ, վորին հետևել են փոցխումն ու փխրումը: Ցանքսն սկսվել է անմիջապես փխրումից հետո:

Այսպիսով համարյա մենք բոլորս, վոր ստացել ենք ամերիկական և յեղիպտական բամբակի ունկորդային բերքեր, գարնանը կատարել ենք առնվազն յերեք վար, ըստ վորում գարնանային յուրաքանչյուր վարից հետո փոցխել և մեծ մասամբ փխրել ենք հողը:

Յեվ մենք կարող ենք հավաստիացնել բոլոր կոլտնտեսականներին և գյուղատնտեսներին, վոր այդպիսի մշակումից ահագին ոգուտ է ստացվել բերքի համար և վոր մեր դաշտերում տեղի յեն ունեցել հողի չորացում կամ նրա կառուցվածքի քայքայում: 1936 թվին ավելի բարձր բերք ստանալու համար գարնանը մենք ավելի հաճախ ենք վարելու, ավելի մեծ խնամքով ենք մշակելու մեր հողերը: Սեփական փորձից մենք լավ գի-

տենք, վոր այն հողը, վորի վրա ցանում ես բամբակը, պետք
է շատ լավ մշակես և վրայի մոլախոտերն ամբողջովին վոչըն-
չացնես: Նա աշնանից և գարնանից լավ պարարտացրած պետք
է լինի: Նա պետք է ձմեռը և գարնանը լավ ջրված լինի, վոր-
պեսզի բամբակը խոնավության պակասությունն չզգաս:

Բացի դրանից, բամբակը խոնավությամբ ապահովելու հա-
մար մենք անպատճառ մաքրում ենք վոռոգման ցանցը: Մաք-
րել ենք մենք և՛ աշնանը, և՛ գարնանը: Որինակ, Իկրամովի
անվան կոլտնտեսության մեջ, վորտեղ աշխատում է ընկ. Տի-
շիրաջ Միրզայեվը, ներքին մանր ցանցը մաքրել են յերկու
անգամ՝ աշնանը և գարնանը, իսկ շրջանային մեծ ցանցը—մի
անգամ՝ գարնանը:

Համարյա մենք բոլորս գարնանը կատարել ենք նախա-
ցանքային վոռոգումն: Գարնանային վոռոգումը չի կատարել
Ֆայզուլլա Յուսուսովը, վորովհետև նրա հողը բավարար չափով
խոնավ է յեղել և կարիք չի ունեցել գարնանային վոռոգման:
Իսկ Յուսուսովի հողը խոնավ է յեղել այն պատճառով, վոր նա
իր հողամասը յերկու անգամ ջրել է ձմեռը, իսկ գարնանը պա-
հել փխրուն դրության մեջ:

Հողի հիմնական պարարտացումը մենք կատարել ենք աշ-
նանը, բայց յերբ պահանջ է յեղել, մենք շարունակել ենք պա-
րարտացնել հողերը նաև գարնանը: Որինակ, Յուսուսովի հողե-
րը ծանր են, հեշտությամբ կեղևակալում են: Այդպիսի հողերը
գոմաղբի մեծ կարիք ունեն: Իմանալով այդ, Յուսուսովը չի
բավականացել նրանով, վոր աշնանը մտցրել է հեկտարին 1000
փութ գոմաղբ և հանքային պարարտանյութեր: Գարնանային
վաղ փոցխումից հետո նա լրացուցիչ կերպով մտցրել է հեկտա-
րին 1000 փութ գոմաղբ: Բայց նա դրանով ել չի բավականա-
ցել: Ճանաչելով իր հողամասի յուրաքանչյուր կտորը, Յուսու-
սովը լրացուցիչ գոմաղբ է մտցրել ամենից շատ ուժասպառված
տեղերը նաև առաջին բուկը տալու ժամանակ:

Մեծ ուշադրությամբ մենք սերմը նախապատրաստել ենք
ցանքսի համար:

Դեռ ևս ցանքսից շատ առաջ մենք մաքրել ենք ցանքսի
նյութը վտիտ սերմերից, սև, կանաչ հատիկներից, հիբրիդներից
(խառնածին) և ամենատեսակ փտրից: Մաքրելուց հետո, ցանե-
լուց անմիջապես առաջ, թրջել ենք սերմերը ջրի մեջ:

Ֆայզուլլա Յուսուսովը սերմերը թրջել է սերմով լի պարկը

շնելով առվի մեջ և պահել այդպես՝ ցուրտ յեղանակին յերեք
որ, իսկ տաք յեղանակին՝ յերկու օր:

Շաբիֆաթա Խամբայեվը յեզիպտական բամբակի սերմերը
թրջել է մեկից մինչև յերեք օր՝ 50—60 կիլոգրամ տարողու-
թյամբ կավե մեծ կաթսաների մեջ: Կաթսաների ջուրը փո-
խում է յին. Այդ յեղանակով թրջելու միջոցին անպատճառ
պետք է հսկել, վոր սերմերն ամբողջ ժամանակ ծածկված լինեն
ջրի տակ, հակառակ դեպքում նրանք անագորեն ծիլ են տալիս
և դառնում անպետք ցանելու համար:

Ցանքը մենք կատարել ենք խնամքով մշակված և խոնավ
հողի մեջ: Ցանել ենք զանազան ժամանակներում, վորովհետև
մեր կոլտնտեսությունները գտնվում են տարբեր շրջաններում:
Ցանել ենք ամենահարմար յեղանակին: Մենք ջրից կախում չենք
ունեցել, վորովհետև մեր հողերը վաղուց արդեն լավ վոռոգված
են յեղել: Մենք կախում չենք ունեցել հողի մշակումից, վորով-
հետև մեր հողերի ամեն մի կտորը լավ մշակված է յեղել: Մենք
կախում չենք ունեցել պարարտանյութերից, վորովհետև մեծ
մասամբ մեր հողերը դեռ ևս աշնանից լավ պարարտացրած են
յեղել: Մենք սպասել ենք միայն լավ, բարեհաջող յեղանակի՝
ցանքսն սկսելու համար: Մենք չենք շտապել, վոր ցանենք,
վորովհետև բամբակը սիրում է ջերմ, լավ տաքացած հող:

Ապրիլին մեզանում ցանքսի ամենայնուհետև ժամանակն էր:
Մեզանից շատերն ապրիլի կեսին արդեն ավարտել էին ցանք-
սը: Ֆայզուլլա Յուսուսովը վերջացրել էր ցանքսը ապրիլի 10-ին
Աթա Խոջաալին՝ 14-ին, Շաբիֆաթան՝ 17-ին և այլն:

Ցանել ենք գլխավորապես Բանների գծիչ ունեցող ձիա-
քարշ շարքացաններով: Բայց մի քանիսը ցանել են նաև տրակ-
տորային շարքացաններով:

Սերմերը թաղել ենք սովորաբար 4—5 սանտիմետր խորու-
թյամբ: Մենք կարծում ենք, վոր այդ խորությունն ամենաբա-
րեհաջողն է սերմերի համար, վորովհետև այդ տեսակ խորության
դեպքում ստեղծվում են արագ աճման համար բոլոր անհրաժեշտ
պայմանները:

Տիբիբայ Միրզայեվը 1935 թվին հետևյալ փորձն է կատա-
րել: Ցանելուց հետո շարքերի վրա ակոսիկներով դրել են ձիու
աղբ: Դա ոգնում է հողի կեղևավորման դեմ, և այդ դեպքում
կեղևներ չեն գոյանում:

Ֆայզուլլա Յուսուսովը նույնպես ցանքաշարքերը ծածկել է

չոր գոմաղբի բարակ շերտով: Այստեղ ևս կեղևներ չեն դոյացել, իսկ բողբոջներն ստացվել են հոծ, միատեսակ: Հենց առաջին փորման ժամանակ Ֆայզուլլա Յուսուֆովը ծածկել է այդ գոմաղբը քեթմեններով: Մենք խորհուրդ ենք առելու բոլոր կուտակասություններին այդպիսի փորձեր կատարել իրենց տնտեսության մեջ:

ԲԱՄԲԱԿԻ ԽՆԱՄՔԸ ԴԱՇՏՈՒՄ

Այն բոլոր աշխատանքները, վորոնց մասին մենք խոսել ենք, չափազանց կարևոր են: Բամբակի բարձր բերք կարելի է ստանալ միայն այն դեպքում՝ յերբ ուշի-ուշով կատարեն ագրոտեխնիկայի բոլոր հրահանգները, սկսած աշնանային վարից մինչև բերքահավաքը: Անկարևոր, աննշան բան չկա մեր բամբակի գործի մեջ:

Բայց և այնպես առանձնապես կարևոր են բամբակի խնամքի աշխատանքները դաշտում: Այստեղ անուշադրությունն ու անփութությունը հեշտությամբ կարող են վնասակար ամբողջ բերքը: Յեթե վատ կատարենք նոսրացումը, ուշացնենք վոռոգումը, բուկը տալը, այդ դեպքում ավելորդ է անգամ բարձր բերք ստանալու մասին խոսելը:

Ֆայզուլլա Յուսուֆովը, վոր ստացել է բամբակի մինչև այժմ աշխարհումս չտեսնված բերք, այսպես է խնամել դաշտում ամառը բամբակը:

Դանի վոր աշնանը, ձմեռը և գարնանը նա խնամել է իր հողամասը վորպես հարազատ վորդուն և ցանել է լավ տեսակի լիարժեք, մաքրած և թրջած սերմեր, ուստի նրա դաշտերում յերևացել են լավ, համատեսակ ծիր: Յանքսից 13 որ անցած Յուսուֆովը կատարել է բողբոջների առաջին նոսրացումը:

Յերբ բամբակի վրա յերևացել են առաջին 2—3 տերևները, նա կատարել է յերկրորդ և վերջին նոսրացումը: Նոսրացումների ժամանակ վատ բույսերը հանվում ելին արմատով, մնում ելին միայն լավերը: Յերկրորդ նոսրացումից հետո նա թողնում է փոսիկի մեջ յերկու կամ յերեքական բույս: Բույսերի միջև վերջնական տարածություն Յուսուֆովը թողնում էր 20 սանտիմետր: Այսպիսով Յուսուֆովի դաշտում մնում էր ավելի քան 100 հազար բույս մի հեկտարի վրա: Մնացող բույսերի խտության հարցը շատ կարևոր հարց է: Սովորաբար նույնիսկ

բերբի հողերի վրա հեկտարին թողնում են 60—70 հազար բույս: Պարարտացման խիստ կարիք ունեցող ծանր հողերի վրա Յուսուֆովը վորոշել է թողնել հեկտարին 100 հազարից ավելի բույս: Հողի կանոնավոր մշակումը, պարարտանյութերի հմուտ մուծումը, բամբակի զոռաշավոր խնամքը և յուրաքանչյուր վոռոգումը թույլ են տվել նրան պահպանելու և աճեցնելու բոլոր թողած բույսերը:

Առաջին վոռոգումը Յուսուֆովը կատարել է մայիսի 20-ին, իսկ մինչև այդ նա չորս խոր փխրեցում է կատարել և յերեք կուլտիվացիա: Առաջին վոռոգումը Յուսուֆովը կատարել է կոկոնները բացվելու սկզբում, յերբ բույսերի վրա կային 6—7 տերևիկներ:

Վոռոգումը նա կատարել է կուլտիվատորով՝ մոտ 12 սանտիմետր խորությամբ փորած ակոսիկներով: Ջրելու ժամանակը Յուսուֆովը սովորաբար վորոշում էր տերևների դրությունից և գույնից: Յեթե տերևներն սկսում են մի քիչ սևանալ, նշանակում է, վոր ջրելու ժամանակն է:

Առաջին վոռոգումից հետո Յուսուֆովը կատարել է հինգերորդ խոր փխրեցումը և մշակումը: Յերկրորդ վոռոգումը նա կատարել է մոտավորապես Ցորանց՝ հինգերորդ փխրեցումից, կամ 13—14 որ անց՝ առաջին վոռոգումից: Յերկրորդ վոռոգումից հետո Յուսուֆովը կատարել է վեցերորդ փխրեցումը և մշակումը:

Դաշտի այն մասերում, վորտեղ առաջին յերկու վոռոգումների ժամանակ նկատվում էր բույսի թույլ պարգացում, Յուսուֆովը շաբաթների մեջ մտցրել է լրացուցիչ աղբային պարարտանյութ, վորպեսզի սնունդ տա և ամրացնի լեռ մնացող թույլ բույսերին: Թույլ բույսերն ամրացան և հավասարվեցին մնացած բամբակին:

Յուսուֆովը իր դաշտում կատարել է ընդամենը 9 վոռոգում, 7 փխրեցում, 7 կուլտիվացիա և մոլախոտերի մի քաղհան:

Ստալինի անվան կոլտնտեսությունը, վորտեղ աշխատում է Յուսուֆովը վորպես ողակավար, լավ, առաջավոր կոլտնտեսություն է: Այդ կոլտնտեսությունն ստացել է միջին հաշվով ամբողջ տնտեսության մեջ հեկտարից 26,9 ցենտներ ամբողջական բամբակ: Դա փոքր բերք չէ, սակայն Ֆայզուլլա Յուսուֆովին իր ողակի հողամասում ստացել է հեկտարից 57 ցենտներ, այսինքն իր կոլտնտեսության միջին բերքից ավելի քան յերկու անգամ:

Նախորդ տարիներում Յունուսովի ողակի հողամասում շատուհանակ բամբակ են ցանել և վոչ մի ժամանակ այդպիսի բերք չեն ունեցել: Այդ հողամասը Յունուսովի ողակին են ամբարացրել 1934 թվի աշնանից միայն: Հետևաբար Փայգուլա Յունուսովը ռեկորդային բերք է ստացել վոչ թե աչն պատճառով, վոր նրա հողը մի բացառիկ հող էր, այլ այն պատճառով, վոր նա աշխատել է բացառիկ ձևով, ավելի լավ, քան ամբողջ կուտնտեսության մեջ:

Յունուսովի ողակը կատարել է կրկնապատիկ աշնանավար, իսկ ամբողջ կուտնտեսությունում միայն մի անգամ է կատարվել: Յունուսովն իր հողամասի վրա կատարել է 7 փխրեցումներ, իսկ ամբողջ կուտնտեսությունում միայն 4 փխրեցում է յեղել, ըստ վորում Յունուսովի ողակը 7 փխրեցումներից 4-ը կատարել է բամբակենու համար ամենակարևոր և ոգտակար ժամանակ, աչսինքն՝ մինչև մայիսի 20-ը, նախքան առաջին վոռոգումը:

Միջին թվով կուտնտեսության մեջ կատարվել է 6 վոռոգում, իսկ Յունուսովը, ինչպես հայտնի յե, կատարել է 9 վոռոգում: Այդ նշանակում է, վոր նա ավելի հաճախ է ջրել և բամբակն ավելի շատ խոնավություն է ստացել:

Բացի դրանից, Յունուսովն սկսել է ջրել իր հողամասն ամբողջ կուտնտեսությունից ութ որ առաջ և այդ հանգամանքը նույնպես խաղացել է իր դերը բերքի բարձրացման մեջ: Առանձին ուշադրությամբ է հետևել Յունուսովն աշխատանքի վորակին: Նրա ողակում բոլոր աշխատանքները կատարվել են բացառիկ խնամքով: Վոռոգումները կատարվել են հաշվի առնելով դաշտի յուրաքանչյուր կտորի առանձնահատկությունները: Ջրելու բացարձակ հավասարաչափությունն ապահովված է յեղել ամբողջ դաշտի վրա:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր Յունուսովը աշխարհումս չտեսնված բամբակի բերք է նվաճել բնությունից միմիայն շնորհիվ այն բանի, վոր հմտությամբ է կիրառել ագրոտեխնիկան, շատ լավ ճանաչել է իր հողամասի ամեն մի փոքրիկ կտորը, վոր նա ինքը և նրա ողակի կուտնտեսականներն աշխատել են իբրև իսկական բույնիկներ:

Աչն ագրոտեխնիկան, վոր կիրառել է Յունուսովը, պետք չէ սովորեն վոչ միայն կուտնտեսականները, այլև մի շարք գյուտնտեսներ:

Անհրաժեշտ է մանրադնին ուսումնասիրել Յունուսովի կատարած յուրաքանչյուր ագրոտեխնիկական միջոցառումը, սկսած գուդա-փայն արմատից քաղելուց մինչև մոլախոտերի վոչնչացումը: Պետք է ճանաչել իր դաշտն այնպես, ինչպես Յունուսովն է ճանաչում, վորպեսզի ժամանակին և կանոնավորապես գլուխ բերվեն այդ բոլոր միջոցառումները, հարմարեցնելով նրանց դաշտի յուրաքանչյուր կտորին, բամբակի յուրաքանչյուր թփին:

Ի հարկե, զարմանալի չե, վոր Յունուսովի ողակում կատարված աշխատանքի շնորհիվ բամբակն ամենեկին չի փասվել վոչ փաստություններից, վոչ հիվանդություններից, վորովհետև ագրոտեխնիկայի աչն ամբողջ սխտեմը, վոր կիրառել է Փայգուլա Յունուսովն իր դաշտերում՝ բարձր բերք ստանալու նպատակով, միաժամանակ պահպանում է բամբակենին փաստուններից և հիվանդություններից: Փայգուլա Յունուսովի և նրա ողակի ութ կուտնտեսականների—Թույ Նուրուլլայի, Համիդ Աբիդովի, Սավրա Արիկովի, Նոզակաթ Յունուսովի, Կամրա Թուլեյվայի, Մուլթաֆա Համիդովայի, Աբիդա Համիդովայի Շաբաֆաթ Արտիկովայի—աշխատանքն որինակելի աշխատանք է: Նրանք գործել են ագրոտեխնիկայի կշռադատված սխտեմով և ստացել են ավելի լավ արդյունք, քան մենք բոլորս—նրանք ստացել են աշխարհումս չտեսնված բերք:

Բայրամ-Ալի շրջանի «Բույնիկ» կուտնտեսության ողակավարուհի Ողուլ Գուզել Բահբիդը, վոր ստացել է հեկտարից 50 ցենտներ ամբերիկական բամբակ, նույնպես հիանալի կերպով է խնամել բամբակը:

Յունուսովի նման նա ևս յերկու նոսրացում է կատարել՝ բների մեջ թողնելով առաջին անգամ 10—15 սանտիմետր, իսկ յերկրորդ անգամ՝ 20—25 սանտիմետր հեռավորություն: Յերկրորդ վերջնական նոսրացման ժամանակ նա թողել է միայն այն բույսերը, վորոնք գերծ են յեղել հիվանդություններից և փասված չեն յեղել փաստուններից:

Առաջին նոսրացումը նա սկսել է աչն ժամանակ, յերբ բույսերը հասել են մոտավորապես 10 սանտիմետր բարձրության և ունեցել են 2—3 տերև: Յերկրորդ նոսրացումը նա կատարել է առաջինից 15—16 որ անց: Մաքրելու ժամանակ նա դուրս է քաշել բույսերն արմատներով: Առաջին նոսրացման ժամանակ նա չի կատարել վոչ փխրեցումներ և վոչ ել քաղհան, իսկ

յերկրորդ նոսրացման ժամանակ թեթեւեմներն մշակում են արել: Առաջին թեթեւեմներն 10—12 որ անց նա կատարել են յերկրորդ մշակումը:

Յերկրորդ անգամ նա նույնպես փխրեցրել են վոչ լիակատար խորութեամբ, բայց դարձյալ ավելի խոր, քան առաջին անգամ, ըստ վորում յերկրորդ փխրեցման ժամանակ նա բույսերի բուկն են ավել:

Դաշտի այս ամբողջ մշակումը նա, Յունուսովի նման, կատարել են դեռ ևս վորողումից առաջ:

Բահրիդն առաջին վորողումն արել են ցանելուց 50 որ անց, յերբ մասնաշաղկան քանակութեամբ յերեւցել են կոկոնները: Ավելի վաղ ջրել նա չեր կարող, վորովհետեւ ջրջանում ջուր չկար: Բայց այսպես ուշ ջրելու դեպքումն ել նրա բամբակը չի փխսվել, վորովհետեւ Յունուսովի նման նա ել աշնանը, ձմեռը և դարնանը խնամքով մշակել են, շատ հիանալի պարարտացրել և առատորեն ջրել իր հողամասը: Այդ պատճառով ել բամբակը ցանելուց հետո 50 որվա մեջ ջրի առանձին կարիք չի ունեցել: Նրա հողամասը միջակ կավավազախառն է և ջուրը՝ լավ մշակելու շնորհիվ՝ կարող է յերկար ժամանակ պահպանվել նրա մեջ: Իսկ ավելի թեթեւ, ավազախառն հողերը նույնիսկ շատ լավ մշակելու դեպքում հարկավոր են առաջին անգամ ավելի վաղ ջրել:

Բահրիդը վորողումը կատարել են միապաղաղ վորողումով: Ի հարկե՝ ավելի լավ են ջրել ակոսիկներն միջոցով, բայց Բահրիդի հողամասը հարթ է, ինչպես սեղանի յերեսը, թեքումներ չունի և դրա համար ել ստիպված ջրում են միապաղաղ վորողումով:

Առաջին վորողումից հետո, հենց վոր հողը հասունացել են, Բահրիդը կատարել են քեթմենային մշակում լիակատար խորութեամբ:

Հնգամենը Բահրիդն ամառը կատարել են 6 փխրեցում և մոլախոտերի մի քաղհան այն տեղերում, վորտեղ մոլախոտերը դեռևս մնացել էին, աչն է՝ ճանապարհների մոտ, առուների ափերին, չիլերի մոտ: Բահրիդը վորողում են կատարել միայն չորս անգամ: Հարկավոր եր ավելի ջրել, վեց կամ նույնիսկ յոթ անգամ, բայց վորովհետեւ ջուրը քիչ եր, նա ստիպված է յեղել բավականաչափ չորս անգամ ջրելով:

Բայց նույնիսկ չորս վորողումով ել Բահրիդի ողակը կա-

վավազախառն հողերից կարողացել են ստանալ հեկտարից 50 ցենտներ ամերիկական բամբակ:

Չնայած ջրի պակասութեան, Բահրիդի ողակը կարողացել են այսպիսի բարձր բերք ստանալ, վորովհետեւ նրա ողակումն ել, ինչպես Յունուսովի ողակում, կիրառվել են ազդոտեխնիկայի կշռադատված սխեմա՝ սկսած աշնանից, վորովհետեւ Բահրիդը մի որ անգամ չի թողել իր հողամասն առանց հսկողութեան, վորովհետեւ նրա ողակը գործել են միահամուռ ուժերով:

Ստալինյան շրջանի «Դորբովոյնից» կոլտնտեսութեան 3-րդ բրիգադի բրիգադի Ուազ Մամեդ Այդոգդին նույնպես կատարել են բամբակի յերկու նոսրացում:

Յերկրորդ՝ վերջնական նոսրացումը նա կատարել են աչն ժամանակ, յերբ բույսերն ունեցել են 5—6 տերեւներ: Նա թողել են բներն միջև 25—30 սանտիմետր հեռավորութեան և ամեն մի փոսիկի մեջ յերկու բույս:

Առաջին վորողումը կատարել են բամբակենու կոկոնները յերեւալու սկզբին: Մինչև առաջին վորողումը կատարել են յերկու փխրեցում, ըստ վորում առաջին մշակումը կատարել են վոչ լրիվ խորութեամբ արված առաջին նոսրացումից հետո, իսկ յերկրորդ փխրեցումը լրիվ խորութեամբ/կատարել են համարյա յերկրորդ նոսրացման հետ միաժամանակ:

Յերկրորդ փխրեցման ժամանակ նա մշակումը կատարել են հինգթաթ կուլտիվատորով:

Դրանից հետո նա 15—16 սանտիմետր խորութեամբ ակոսիկներ են քաշել, ապա բրիչով շինել 25—30 սանտիմետր խորութեամբ առու, վոր հետո ուղղել են բահով: Ակոսիկները շինել են ծածկած: Ջուրը հավաքվում եր միայն ակոսիկների մեջ, իսկ բամբակենու շարքերը չեղին վորողվում: Ամեն մի կետի ջուրը մատակարարում ելին առանձին:

Այդոգդին իր հողամասում կատարել են 5-ից 7 վորողում՝ նայած հողին: Ծանր հողերը նա ջրել են հինգ անգամ, իսկ ավելի թեթեւերը, ավազախառն հողերը—յոթ անգամ: Ամեն մի վորողումից հետո հենց վոր հողը մի քիչ չորացել են և կարելի չե յեղել սկսել մշակումը, նա կատարել են միապաղաղ փխրեցում: Այնուհետեւ գործի յե դրել հինգթաթ կուլտիվատորը: Առաջին չորս վորողումներից յուրաքանչյուրից հետո Այդոգդին անպատճառ փխրեցում և կուլտիվացիա չե արել, և հինգերորդ վորողումից հետո կատարել են միայն փխրեցում: Իսկ վեցերորդ ել յոթերորդ վորող-

գումից հետո, յերբ արդեն բամբակենին հոծությամբ բուսած էր, քաղհան ե կատարել ձեռքով և ուրազներով: Բացի դրանից, Այդգողին այրել ե մոլախոտերը դեռևս ծաղկելուց առաջ սահմանների վրա, առուների ափերում և այլ տեղերում: Մոլախոտերը դաշտերից անպատճառ հեռացվում էին: Մոլախոտերի մի մասը նա հնձում եր և նրանով կերակրում անասուններին:

«Սոցիալիզմ» կոլտնտեսության մեջ, վոր տվել ե հեկտարին 28 ցենտներ յեգիպտական բամբակ, Ջուրա Բորեկալանովը նույնպես, վորպես կանոն, կատարել ե յերկու նոսրացում: Առաջին նոսրացումը և բուկը տալն սկսել են այն ժամանակ, յերբ բամբակն ունեցել ե 3—4 տերև: Հենց այդ ժամանակ ել կատարել են փխրեցում, ամբողջ քեթմենի խորությամբ: Յերկրորդ և վերջնական նոսրացման ժամանակ թողել են փոսիկում մի մի բույս՝ 8—10 սանտիմետր իրարից հեռու: 8—10 որից հետո կատարել են յերկրորդ բուկլիցը և 10—12 որ անց դրանից մի քիչ նվազ խորությամբ՝ յերրորդ բուկլիցը. բոլոր յերեք բուկլիցն ել կատարել են ձեռքով:

Յերրորդ անգամ բուկը տալուց հետո մտցրել են հանքային պարարտանյութեր և բրիչով շինել ափսիկներ: Այդ ժամանակ պարարտանյութերը ցանում են ափսիկների յեզրերի վրա: Այսպիսով «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսությունում մինչև վոռոգումը կատարել են յերկու նոսրացում, յերեք փխրեցում և մտցրել են պարարտանյութեր:

Առաջին վոռոգումը կատարել են ցանելուց 30—35 որ անցած, բաց թողնելով ջուրն ափսիկների մեջ ծանր հոսանքով: Վոռոգումից հետո, յերբ հողը հասունանում ե, կատարել են մշակումը, ապա փխրեցումը, միաժամանակ վոչ շատ խորը բուկը տալով հենց շարքերի մեջ: Ջրել են 7-ից մինչև 15 անգամ, նայած հողին. ուժեղ, բերրի հողերը ջրել են 7—9 անգամ, իսկ քարքարոտ հողերը՝ մինչև 15 անգամ:

«Սոցիալիզմ» կոլտնտեսության մեջ մեծ ուշադրություն են դարձրել վոռոգման յերկարատևության վրա:

Առաջին յերեք վոռոգումները տեւել են 10-ական ժամ, չորրորդը՝ 14 ժամ, իսկ հինգերորդը՝ մոտ 18 ժամ այն պատճառով, վոր այդ ժամանակ բույսերի վրա կային արդեն 20—25 կընդուղներ. 6-րդ և 7-րդ վոռոգումները տեւել են մի որ և վերջապես 8-րդը և 9-րդը՝ մի որից ավելի: Այսպիսով վոռոգման տե-

վոռոգությունը մեծացել ե բույսի դարգացման և խոնավության պահանջի աճման համեմատ:

Հաշվի յեն առել նաև, վոր ուշ վոռոգումների ժամանակ հողը դանդաղորեն ե ծծում ջուրը, վորով ավելի շատ ժամանակ ե հարկավոր, վոր հողը կշտանա ջրից:

Հողը նույնպես հիմնավոր կերպով են փխրել: Ընդամենը կատարել են 7 փխրեցում և 3 կուլտիվացիա, վորից յերեք փխրեցումը կատարվել ե դեռևս ջրելուց առաջ: Այդպես հաճախ են փխրեցրել հողն այն պատճառով, վոր փորձով համոզվել են, թե վորքան հաճախ լինի բուկը տալը, այնքան դաշտերը մաքուր կմնան, ֆլասատունները քիչ կլինեն: Բորեկալանովը խոստացել ե 1936 թվին վոչ թե 7, այլ 9—10 անգամ բուկը տալ, վորպեսզի ավելի մեծ բերք ստանա:

Մոլոտովի անվան կոլտնտեսության նախագահ Դադարալ Խոլմասովը (Սոջենտի շրջանում) յեգիպտական բամբակի վերջնական նոսրացման ժամանակ նույնպես բնի մեջ թողնում եր մի բույս 20—25 սանտիմետր տարածության վրա:

Լավ հողերի վրա նախքան առաջին վոռոգումը նա յերեք անգամ եր բուկը տալիս: Առաջին բուկլիցը տալիս եր ծլերը յերեք վալիս, յերկրորդը՝ 5 որից հետո և յերրորդը՝ 5—6 որ անց յերկրորդից: Այդ հաճախակի բուկ տալը Սոլմասովը կատարում եր մոլախոտերի դեմ պայքարելու և հողը փխրուն դարձնելու համար:

Վատ հողերի վրա առաջին վոռոգումը կատարում էին յերկրորդ անգամ բուկ տալուց հետո, իսկ ջրելուց հետո իսկույն յերրորդ անգամ էին բուկը տալիս:

Ընդամենն ամառը յոթ անգամ են բուկ տվել:

Վոռոգումը կախված ե յեղել նաև հողի հատկությունից:

Մոլոտովի անվան կոլտնտեսությունը յերեք տեսակ հող ունի. ծանր, կավախառն հողեր—ամենից ուժեղն ու բերրին, նվազ ծանր հողեր և վերջապես բոլորովին թեթև հողեր՝ ամենից անբերրի, գետաքարերով ծածկված:

Կոլտնտեսությունն սկսեց յուրացնել քարքարոտ հողերը 1931 թվից և առաջին տարին ստացավ հեկտարից միայն չորս ցենտներ: 1934 թվին այդ հողերից ստացել են 8 ցենտներ հեկտարից, իսկ 1935 թվին՝ արդեն 12 ցենտներ: Այդ հողերն առաջ բոլորովին անբերրի յեն յեղել: Խնամքով մշակելու, պարարտանյութեր մտցնելու և առվույտ ցանելու միջոցով կոլտնտեսականներն այդ քարքարոտ հողերը բերրի յեն դարձրել:

Այդ դեպքի մասին Միրզայեվը պատմել է Ուզբեկստանի, Կադախստանի և Կարա-Կալպակիայի առաջավոր կոլտնտեսական-ներին և կոլտնտեսուհիներին՝ կուսակցութեան և կառավարութեան ղեկավարներին հետ ունեցած խորհրդակցութիւնում:

«Աշնանը չես հավաքեցի 15 պարկ բամբակ, ուղարկեցի մթերման կայանը և գրեցի, վոր ուղարկում եմ խոտանված բամբակ: Այնտեղ յերեք ու քննել են և չեն կարողացել հասկանալ, թե ինչո՞ւ Տիշիրայն ուղարկում եմ ընտիր բամբակը խոտանման դրոշմի տակ: Գալիս են ինձ մոտ և հարցնում, թե ինչո՞ւ չես ընտիր բամբակն ուղարկել խոտանման դրոշմի տակ: Այն ժամանակ չես գրուպանիցս հանում եմ նրանց արձանագրութիւնը, տանում եմ նրանց իմ չորս հեկտար հողակտորը և ասում՝ ընկերներ, ձեր խոտան հանած տեղիցն եմ չես ստացել այս բամբակը, յեթե դուք գտնում եք, վոր բամբակն անպետք է, ուրեմն իմ հողն ել անպետք է: Յեթե դուք իմ ուղարկած բամբակը լավ եք համարում, այն ժամանակ վերանայեցեք ձեր արձանագրութիւնը (շարժում դահլիճի մեջ, ծիծաղ): Նրանք նշեցին իմ լավ աշխատանքը, այդ չորս հեկտարի բամբակադաշտի լավ դրութիւնը և այդ հողակտորի բամբակն ընդունվեց վորպէս ընտիր տեսակ (ծափեր):

Մոլոսով—դա լավ է»:

Ստացվեց բացատրիկ լավ արդյունք: Մեծ արագութեամբ սկսեցին յերևալ նոր կնգուղներ և խոշորացան հին կնգուղները: Ի վերջո, Միրզայեվն ստացավ հեկտարից 15 ցենտներ առաջնակարգ բամբակ:

Այսպիսով սակավաբեր, խոտանված բամբակը, շնորհիվ ժամանակին և հմտութեամբ պարարտացնելուն, դարձավ առատաբեր առաջնակարգ բամբակ:

Այնուհետև ընկ. Միրզայեվը լաշնորեն կիրառում եր բույսերի նուշն պարարտացումը ջրելուց առաջ, ինչ վոր անում եր և Յունուսովը:

Այն տեղերում, վորտեղ նա վատ բամբակ եր նկատում, ջրելուց առաջ մտցնում եր կամ հանքային պարարտանյութեր կամ գոմաղբ և ապա անմիջապէս ջրում:

Շատ լավ արդյունք եր ստացվում: Այսպիսի պարարտացումից հետո ամբողջ բամբակը բերքահավաքին միատեսակ եր լինում:

Յոթ կոլտնտեսութիւն, վորոնք գտնվում են միևնույն գյուղխորհրդում, վորտեղ ե և Իկրամովի անվան կոլտնտեսութիւնը, կիրառել են ընկ. Միրզայեվի այդ մեթոդը և ստացել են հեկտարից ավելի, քան 30 ցենտներ բամբակ: Ողոստոս ամսին հեկտարից ավելի, քան 30 ցենտներ բամբակ եր իրենց դաշտերից սկսած Միրզայեվի այդ փորձը կատարել են իրենց դաշտերում ևս 60 կոլտնտեսութիւն, վորոնք բոլորն ել դրա շնորհիվ մեծապէս բարձրացրին բամբակի բերքատվութիւնը: Միրզայեվի այդ փորձը լաշնորեն արմատացնելու համար շրջանում կայացավ կոլտնտեսութիւնների նախագահների հավաքույթ, վորտեղ Միրզայեվը մանրամասնորեն պատմեց, թե ինչպէս ե ինքը մտցրել պարարտանյութերը:

Մենք ջերմագին խորհուրդ ենք տալիս բոլոր կոլտնտեսութիւններին, ինչպէս նաեւ գյուղատնտեսներին ստուգել Միրզայեվի և Յունուսովի առաջարկած պարարտացման այս յեղանակը և այն կիրառել բամբակի բերքատվութիւնը բարձրացնելու համար:

Շատ ուժ յենք գործ դրել մենք ֆլասատուների և հիվանդութիւնների դեմ մղած պայքարում:

Անհատական տնտեսութեան մեջ հոմոլը մեղ համար մի կատարյալ դժբախտութիւն եր:

Այն ժամանակ մենք անգոր եյինք ֆլասատուների և հիվանդութիւնների դեմ կռիւն: Իսկ այժմ, 1935 թվին մեր կոլտնտեսային դաշտերի վրա չեն յեղել վոչ ֆլասատուներ և վոչ հիվանդութիւններ: Բարձր կոլտնտեսական ազրոտելիկայի, հզոր կռիւկով աշխատանքի միջոցով մենք վանել ենք մեր դաշտերից ամեն աղտոտութիւն:

Համառ և հաջող պայքար ենք մղել նաեւ մոլախոտերի դեմ:

Բոլորին հայտնի է, վոր փխրեցումը հիւանալի միջոց ե ցանքսերում մոլախոտերի դեմ կռիւն: Համար: Իսկ մենք ամբողջ ամառվա ընթացքում վեց փխրեցումից պակաս չենք կատարել: Յերբ բամբակն աչքան եր մեծանում, վոր այլևս փխրեցումները չեր կարելի շարունակել, մենք մի կամ յերկու անգամ ձեռքով չեր ենք քաղհանում մոլախոտերը: Բացի դրանից, մենք անպատեհային քանի անգամ հնձում եյինք մոլախոտերը միջնակների վրա, ճանապարհների մոտ, առուների ափերին, պարապուտներում, ամբողջ ժամանակ մենք վոչնչացնում եյինք, յերբ նրանք յերևում եյին:

Որինակ՝ Ողուլ Գուգել Բահրիդը մոլախոտերը հավաքում

եր դաշտերի գարնանային մշակման ժամանակ, տանում դաշտից և այրում:

Մոլախոտերից մաքրված դաշտերը նա սրսկում եր թույներով, վորպեսզի վոչնչացնի նրանց վրայի ֆլասատուներին:

Չպետք է կարծել, վոր բարձր բերք ստանալու համար վարած մեր պաշարի մեջ ամեն ինչ հարթ է ընթացել, վոր վոչ մի դժվարություն մենք չենք ունեցել: Դժվարություններ յեղել են և այն ել վոչ սակավ:

Որինակ՝ Որազ Մամեդ Այդոզդու դաշտերում 1935 թվի հուլիսին չոր քամին մեծ ֆլաս հասցրեց բամբակին: Յեվ յեթե, չնայած այդ դժբախտությանը, Որազ Մամեդը տվել է պետությանը հեկտարից 26 ցենտներ բամբակ, ապա այդ նրանով պետք է բացատրել, վոր նա ձեռքերը չի ծալել, չի նահանջել տարերային դժբախտության առաջ, այլ կովել է բոլոր մատչելի միջոցներով չոր քամու հետևանքների դեմ: Չոր քամին փչելու ժամանակ Որազ Մամեդը կատարել է ուժեղացրած վոռոգում, հատկապես գիշեր ժամանակ, վորպեսզի խոնավությունը յերկար ժամանակ պահպանվի, առաջին հերթին ջրելով բամբակի այն հողամասերը, վորտեղ ամենից ավելի յեր նկատվում բամբակի թառամում: Այդ յեղանակներով նա կարողացավ պաշտպանել բերքը:

Թերություններ յեղել են և մեր աշխատանքի մեջ:

Ամենախոշոր թերությունը մենք համարում ենք մեքենայացման թույլ կիրառումը մեր աշխատանքում: Մեքենայացման նշանակութունը մենք լիովին հասկանում, լիովին և գնահատում ենք, բայց ամբողջ դժբախտությունն այն է, վոր մեր կոլտնտեսությունները մեծ մասամբ վոքը հողաբաժիններ ունեն: Մեղանում ամենամեծ հողամասը 5—6 թանաֆ է: Այդպիսի հողամասերում մեքենայացրած աշխատանք կատարելը շատ դժվար է, հաճախ մեծ կորուստներ են լինում բամբակի սրբորումից, շատ ժամանակ է կորչում տրաշտորների հաճախակի շրջադարձերի վրա և այլն:

Մենք մեր առաջ խնդիր ենք դնում՝ մոտիկ ժամանակում նախապատրաստել մեր դաշտերը մեքենայացված մշակման համար, վորովհետև այդպիսի մշակումը ավելի ևս կբարձրացնի բերքատվությունը և կհեշտացնի մեր աշխատանքը:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ՄԵՆՔ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԲԱՄԲԱԿԻ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՐԸ

Բամբակի բերքահավաքը պսակում է գործը. բերքահավաքի ժամանակն է տրվում դաշտային տարեկան աշխատանքի արդյունքի վերջնական գումարը:

Անցած տարիներում քիչ դեպքեր չեն յեղել, յերբ մի քանի կոլտնտեսություններում բամբակի բերքը դաշտերում վատ չի յեղել, իսկ մարգիկ այդ բերքը, ինչպես հարկն է, չեն կարողացել հավաքել: Բերքահավաքն սկսել են ուշ և հումուլթի մի մասը թափվել է կնգուղներից և կեղտոտվել: Նրանք յերկար ժամանակ չեն հավաքել հումուլթը, վորը նրանց աչքի առաջ անձրևի տակ տամկացել է:

Մի քանի կոլտնտեսություններում սպասել են, մինչև վոր մեծ թվով կնգուղներ բացվեն և հետո աշխատել են միանգամից հավաքել բոլոր կանոնավորապես հասած հումուլթը: Դրանից մեծ ֆլաս է ստացվում: Պետք է նկատի առնել, վոր ամբողջ հումուլթը միանգամից հավաքել անհնարին է, և նույնիսկ ձեռնառու չե, մինչդեռ սպասում ես, թե յերբ կբացվի կնգուղները մեծ մասը, մեծ քանակությամբ հումուլթ է թափվում կնգուղներից և փչանում:

Յեղել են նաև դեպքեր, յերբ բամբակը հավաքել են այնքան անփուլթ կերպով, վոր այն խոռնել են չոր տերեւների, ճյուղերի, հողագնդերի և այլ կողմնակի առարկաների հետ: Իսկ բամբակն այդպես հավաքելուց կեղտոտվում է, փչանում և կորցնում իր արժեքը:

Այդպես աշխատող կոլտնտեսականները մեծ հանցանք են գործում խորհրդային իշխանության դեմ: Հենց իրենք, այդ անհոգ կոլտնտեսականներն ու կոլտնտեսությունները բամբակի

հավաքի վերաբերմամբ իրենց հայտաբերած հանցավոր գործու-
նելությունից միայն ֆրանս են կրել: Նրանք հանձնել են կառա-
վարությանը կեղտոտ, փչացած բամբակ և հասկանալի չե, վոր
այդ տեսակ բամբակի համար եթան են վճարել նրանց, և կոլ-
տնտեսականներն աշխորի դիմաց քիչ են ստացել:

Մեր աշխատանքում մենք յերբեք չենք մոռացել, վոր
բամբակը խիստ հարկավոր է պետությանը, վոր բամբակն ար-
ժեքավոր ապրանք է: Յեվ չեթե խորհրդային իշխանությունը
վստահել է մեզ այդ սպիտակ վոսկու բուժումը, ապա ուրեմն
մենք պարտավոր ենք տալու ավելի՝ շատ և ամենաբարձր վո-
րակի բամբակ:

Ամենաարժեքավոր տեսակների բամբակ ստանալու համար
հարկավոր է լավ աշխատել նրա վրա և հմտությամբ կազմա-
կերպել բերքահավաքը: Որինակ՝ շատ բամբակաբուծ կոլտնտե-
սականներ մինչև այժմ չգիտեն, վոր չի կարելի առավոտյան
հավաքած բամբակը խառնել այն բամբակին, վոր թեև նույն
որը, բայց ավելի ուշ է հավաքված: Չի կարելի այն պատճառով,
վոր առավոտյան հավաքած բամբակը խոնավ է լինում, իսկ
խոնավ բամբակն անթույլատրելի չե խառնել չորին, վորովհե-
տե դրանով բամբակի վորակն ընկնում է: Անհրաժեշտ է խո-
նավ բամբակը նախապես չորացնել:

Կան նաև այնպիսի կոլտնտեսականներ, վորոնք բերքահա-
վաքի ժամանակ խառնում են իրար բամբակենու տարբեր տե-
սակները: Նրանք թափում են իրար վրա լեզիպտական բամբակը
և հիբրիդները: Դա նույնպես անպալման փչացնում է բամ-
բակը: Այսպիսի հումուլթից մեր արդյունաբերությունը վոչ մի
կարգին բան արտադրել չի կարող: Մենք կարծում ենք, վոր
բամբակն այսպես հանցավոր կերպով խառնող կոլտնտեսական-
ների հետ պետք է շատ խիստ վարվել: Նրանք արժանի չեն դա-
տի տրվելու, վորպես հասարակական սեփականությունը հափըշ-
տակողներ:

Բամբակի բերքահավաքը հսկայական կարևորություն ունե-
ցող գործ է:

Վոչ մի գեպքում չի կարելի ուշացնել բամբակի բերքա-
հավաքը, բայց և չպետք է շտապել: Չի կարելի բամբակը հա-
վաքել դեռևս լավ չբացված կնգուղներին, վորովհետև կստաց-
վի չհասունացած հումուլթ: Նույնպես չի կարելի հավաքել
բամբակը հենց նոր բացված կնգուղներին: Նրանց մեջ հու-

մուլթը դեռևս չորացած չի լինում, և ստացված բամբակը վատ
տեսակի չե լինում:

Բերքահավաքի անշնորհք, անկարգ աշխատանքը կարող է
ամենավորելի հետևանքներ տալ:

Պետք է միշտ նկատի ունենալ, վոր բամբակի բերքահա-
վաքի ժամանակ ավելի, քան վորևե ակ ժամանակ, աշխատում
են ֆրանս մեզ և մեր գործը մոռոտառել մեր թշնամիները—
բայերը և նրանց գործակալները: Ուստի պետք է միշտ զգուշ
լինել և կարողանալ ժամանակին մերկացնել և ամուր հակա-
հարված տալ բայերին և նրանց գործակալներին:

Ինչպես ենք աշխատել մենք բամբակի բերքահավաքի ժա-
մանակ:

Ողուլ Գուգել Բահրիդը հավաքն սկսել է առանց կնգուղ-
ների մասսայական բացմանն սպասելու: Նա հավաքն սկսել է
այն չափով, վոր չափով յերեացել են բացված կնգուղներ
զանազան տեղերում:

Հավաքել է միայն այն բամբակը, վորը լավ բացվել է և
կատարելապես հասունացել: Հավաքել է ուշի-ուշով, կնգուղ-
ների մեջ չի թողել վոչ մի պոկոտումներ և ֆնացորդներ:

Նրա ողակի յուրաքանչյուր անգամը հագել է յերկու
գոգնոց և տեսակավորել է բամբակը հենց տեղնուտեղը, հավա-
քի ժամանակ: Ամեն գոգնոց ունեցել է յերկու գրպան (բա-
ժանմունք), այնպես վոր միանգամից հնարավոր է յեղել հա-
վաքել բամբակը չորս գրպանում:

Այդ գրպաններից ամեն մեկի մեջ հավաքել են բամբակի
զանազան տեսակներ. առաջին գրպանում լցրել են ամենաըն-
տիր բամբակը, յերկրորդում—առաջին նորմալ տեսակը, յեր-
րորդում—նույնպես առաջին տեսակը, բայց ավելի ցածր վորա-
կի և, վերջապես, չորրորդ գրպանն են լցրել զանազան խառ-
նուրդը (հիբրիդները, հիվանդոտ կնգուղները և այլն): Բահ-
րիդի ողակի հավաքած ամբողջ բամբակը յեղել է լավ, բարձր
տեսակներին:

Մենք բոլորս ել Բահրիդի նման ենք կատարել բամբակի
բերքահավաքը:

Ֆայդուլա Յուսուսովն սկսել է բերքահավաքը սեպտեմբե-
րին, և չանաքել է այնպես, ինչպես Բահրիդի ողակում. բամ-
բակը տեսակավորել են իրենց գրպաններում:

Բերքահավաքի տարրեր ժամանակաշրջանների համար տար-
բեր արտադրական նորմաներ են սահմանվել:

Որինակ, Որազ Մամեդ Ալեգզու հողամասում հավաքն
սկսել են սեպտեմբերի 10-ին, յերբ կնգուղները դեռ ևս բո-
լորը բացված չեյին, ուստի բամբակի բերքահավաքը մոչ թե
համատարած և չեղել, այլ կատարվել և մաս-մաս, հասած տեղերի
ընտրությամբ: Այդ շրջանի համար սահմանված և յեղել իջեց-
րած նորմա—12 կիլոգրամ, այնուհետև այդ նորման բարձրացվել
և մինչև 20 և, վերջապես, մինչև 45 կիլոգրամ:

Բահրիդի ողակում նույնպես բերքահավաքի ժամանակ յե-
րեք նորմա յե յեղել, առաջինը՝ 35, յերկրորդը՝ 45 և յերրորդը՝
50 կիլոգրամ:

Ստալինաբադի շրջանի հայտնի պիոներուհի Մամլաքաթի
որինակով մեր կոլտնտեսականներից շատերը բամբակը յերկու-
ձեռքով են հավաքել և գերակատարել իրենց նորման ավելի քան
յերկու անգամ, որական հավաքելով 90—100 կիլոգրամ:

Ողուլ Գուգել Բահրիդի ողակի կոլտնտեսականների մեծա-
մասնութունը հավաքի ժամանակ աշխատել և այնպես, ինչպես
Մամլաքաթը: Նրանք հավաքել են որական 80—90 կիլոգրամ,
իսկ ինքը՝ Բահրիդը, չնայած իր 57-ամյա տարիքին, հավաքել
և որական 100 կիլոգրամ բամբակ:

Մենք կարող ենք տասնյակ կոլտնտեսականներ թվել մեր
կոլտնտեսություններից, վորոնք սովորել են աշխատել բերքա-
հավաքի ժամանակ Մամլաքաթի նման և հավաքել են որական
100 կիլոգրամ բամբակ:

Մեր կառավարությունն ըստ արժանույն պարգևատրել և
13 տարեկան պիոներուհի Մամլաքաթին բարձրագույն պարգե-
վով—Լենինի շքանշանով, վորովհետև նա մեզ բոլորիս ցույց և
ավել, թե ինչպես պետք և աշխատել հավաքի ժամանակ ստա-
խանովական յեղանակով: Մենք սեփական փորձով համոզվել
ենք, վոր թե ծերերը և թե յերիտասարդները կարող են հավա-
քել այնպես, ինչպես Մամլաքաթը:

Հարկավոր և միայն ցանկություն և մի քիչ համբերու-
թյուն, վոր սովորենք հավաքել մոչ թե մեկ, այլ յերկու ձեռ-
քով: Բայց պետք և հաստատ կերպով հիշել, վոր յերկու ձեռքով
հավաքելիս բերքահավաքի վորակն ավելի լավ պետք և լինի:
Յեթե մենք թեկուզ հինգ անգամ գերակատարենք նորման,

բայց կեղտոտենք բամբակը կամ վատացնենք նրա վորակը,
դրանից միայն փաս կստանանք:

Հարկավոր և հավաքել ուշի-ուշով և կնգուղների մեջ
վոչ մի պոկոտումներ և փացորդներ չթողնել:

Հարկավոր և հանգամանորեն տեսակավորել բամբակը բեր-
քահավաքի ժամանակ:

Հարկավոր և արագ և շատ բամբակ հավաքել և այն ել ան-
պատճառ բարձր վորակի բամբակ:

Հենց այդպես ել աշխատել են Մամլաքաթը և Ողուլ Գուգել
Բահրիդը: Հենց այդպես ել աշխատել են հավաքի ժամանակ նաև
մյուս ստալինովական կոլտնտեսականները: Ահա թե ինչու
նրանք արժանի յեն փառքի ու պատվի և բարձր պարգևի:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՅԵՂԵԼ ՄԵԶԱՆՈՒՄ ԿՈՒՏՆՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Պատմելով մեր աշխատանքի մասին, մենք ամեն տեղ
ընդգծել ենք, թե մեծ բերք ստանալու համար ինչպիսի հսկա-
յական նշանակություն ունի կոլտնտեսությունների, բրիգադ-
ների, ողակների և մասնավորապես ամեն մի կոլտնտեսականի
աշխատանքը լավ կազմակերպելու կարողությունը:

Յեթե ողակում կամ բրիգադում անկարգություն և տի-
րում, աշխատանքի մեջ համակարգություն չկա, մարդիկ չգի-
տեն, թե ինչ պետք և անեն ամեն ոք, ամեն ժամ, այդ դեպքում
բան չի դուրս գա:

Յեթե մարդիկ կոլտնտեսության մեջ չեն ստանում վորո-
շակի և պարզ առաջադրություններ, չեն ճանաչում իրենց ին-
վենտարը, հավատացած չեն, վոր իրենց աշխատանքը շարունակ
ստուգվում և, նշանակում և, վոր դա վատ կոլտնտեսություն և,
և գործերն այնտեղ կարգին չեն գնա:

Յեթե կոլտնտեսականները հավատացած չեն, վոր իրենց
աշխատանքը ճշտությամբ և խստորեն հաշվի յե առնվում, յեթե
կոլտնտեսության մեջ չի ծավալվում իսկական սոցմրցություն
առանձին կոլտնտեսականների, ողակների և բրիգադների միջև,
յեթե կոլտնտեսության մեջ չեն կարողանում ժամանակին նշել
և պատշաճ կերպով պարգևատրել առջևից գնացող կոլտնտեսա-
կաններին և կոլտնտեսուհիներին,—այդ տեսակ կոլտնտեսու-

թյան գինը գրու է, դա բուլեիկյան կոլտնտեսությունն է, այլ բազար է:

Հաջողության առաջին և գլխավոր պայմանը մարդկանց այնպիսի դասավորությունն է աշխատանքի մեջ, վոր յուրաքանչյուր կոլտնտեսական կարողանա աշխատել իր բոլոր ուժերի և ընդունակությունների չափով:

Իսկ գործն այսպես կազմակերպելու համար մենք՝ զեկավարներս, պարտավոր ենք լավ ճանաչել մեր ողակի, բրիգադի յուրաքանչյուր աշխատավորին:

Մենք պարտավոր ենք ճանաչել մեր գաղտերը և մեր հողամասի ամեն մի կտոր հողը ինչպես մեր հինգ մատները: Մենք պարտավոր ենք ուսումնասիրել բանվոր անասուններին, ճանաչել մեր ինվենտարը և այն բոլորը, ինչից վոր կախված է աշխատանքը գաղտում:

Իմանալով այդ բոլորը, մենք հիրավի կարող ենք սահմանել աշխատանքի իրապես ճիշտ նորմաներ, արմատացնել մեր կոլտնտեսություններում խսկական գործավարձը:

Մենք կարողացել ենք ճիշտ կերպով կազմակերպել աշխատանքը մեր կոլտնտեսություններում, վորովհետև մենք սիրում ենք մեր գործը, սիրում ենք մեր կոլտնտեսությունները, վորովհետև մենք չերկար տարինք աշխատում ենք միևնույն տեղում՝ մեր կոլտնտեսությունների մեջ:

Արա Խոջաուլիս արդեն չորս տարի յե, վոր աշխատում է վորպես բրիգադիր, Խամբայեյը հինգերորդ տարին է, վոր անփոփոխ աշխատում է վորպես կոլտնտեսության նախագահ, Բախփոփոխ աշխատում է վորպես կոլտնտեսության նախագահ է: Խոլմասովը լանովը հինգ տարի կոլտնտեսության նախագահ է և այլն: Մենք շատ յերեք տարի կոլտնտեսության նախագահ է և այլն: Մենք շատ լավ բոլորին ճանաչում ենք մեր ողակում կամ բրիգադում:

Վերցնենք, որինակ՝ Ողուլ Գուգել Բահբիդի ողակը, վոր բաղկացած է յերկու տղամարդուց, վեց կանանցից և մի գեռահասից:

Նրա ողակին դեռ աշնանից ամրացված է 7,07 հեկտար մի հողամաս: Աշնանից արդեն ողակը հոգս եր քաշում ապագա բերքի մասին: Կարգապահությունն ողակում որինակելի յե: Ողուլ Գուգել Բահբիդին մեծապես սիրում և հարգում են իր կոլտնտեսականները: Նրա ցուցմունքները կատարվում են ճշտությամբ և լիովին՝ բոլորի կողմից: Աշխատանքի յեն գուրս գալիս ողա-

կավարուհու նշանակած ճիշտ ժամանակին: Բահբիդի ողակն աշխատում է միահամուռ, վորպես մի համերաշխ ընտանիք:

Զմեռը, պարարտանյութեր մտցնելու ժամանակ ընկ. Բահբիդը յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի հատկացրել է հողամաս և ցույց տվել նորման, նշել ճշտիվ, թե քանի սայլ պարարտանյութ պետք է մտցնել յուրաքանչյուր հողամաս:

Նույն կարգն է տիրում նաև փխրեցնելու և կուլտիվացիայի ժամանակ: Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի հատկացվում է վորոշ հողամաս մշակելու համար:

Բամբակի բերքահավաքի ժամանակ Բահբիդն այնպես է դասավորում իր մարդկանց հողամասում, վոր նրանք աշխատանքի մեջ իրար չխանգարեն և բացթողումներ չանեն:

Վոռոգումը գլխավորապես տղամարդիկն են կատարում, բայց յեթե հարկավոր է լինում, նրանց ոգնում են կանայք:

Մշակումը նույնպես գլխավորապես տղամարդիկն են կատարում, բայց այստեղ ել, յերբ հարկավոր է, կանայք ոգնում են նրանց:

Ողակում ամեն մեկի կատարած աշխատանքը հաշվարկում է բրիգադիրը Բահբիդի հետ միասին:

Փաստորեն կատարած աշխատանքի հաշվարկումը աշխուրթով նույնպես կատարում է բրիգադիրը Բահբիդի հետ միասին:

Բահբիդի ողակը մշտական կազմ ունի: Ողակի մեջ կոլտնտեսականներն իրար հետ մրցում են: Միևնույն ժամանակ ամբողջ ողակը մրցում է կոլտնտեսության լավագույն ողակներից մեկի—յերբորդ բրիգադի առաջին ողակի հետ:

Ողակի յուրաքանչյուր կոլտնտեսական գիտակցորեն և վերաբերվում իր աշխատանքին: Բոլոր կոլտնտեսականներն աշխատում են լավ, բայց միևնույն ժամանակ նրանցից յուրաքանչյուրն զգում է իր վրա իր ողակավարի մշտական հսկողությունը:

Ողակի բոլոր անդամները գիտեն, վոր Բահբիդը թույլ չի տա, վոր նրանց քեֆին դիպչեն, բայց նրանք շատ լավ գիտեն նաև, վոր ողակավարուհի Բահբիդը թույլ չի տա, վոր աշխատանքը վատ կատարեն և վատ կատարած հերկը կամ քեթմենացումը կստիպե նորից կատարել:

Ահա թե ինչու Բահբիդի ողակում գործը համերաշխ է գնում: Ահա թե ինչու Բահբիդի ողակն իր հողամասից ստացել է բամբակի ռեկորդային բերք—50 ցենտներ հեկտարից:

Որադ Մամեդ Այդոգդին աշխատում է վորպես «Դորրովու-նիյ» կոլտնտեսության յերբորդ բրիգադի բրիգադիր:

Նրա բրիգադում 45 մարդ կա, վորոնցից 20 կին, 18 տղա-
մարդ և 7 զեռահասներ:

Այդոգդին ընդամենը 24 տարեկան ե: Բայց չնայած իր-
յերիտասարդությանը նա մեծ հեղինակություն ունի: Նա ամ-
բողջ շրջանում ամենալավ և ամենահեղինակավոր բրիգադիւններից
մեկն է: Յեւ ինչպես կարելի չե չսիրել, չհարգել այն բրիգա-
դիւնին, վորը կարողացել է այնպես կազմակերպել գործը, վոր
բրիգադը հեկտարից 25 ցենտներ յեզիպտական բամբակ է ստացել:

Այդ բամբակի հայրենիքում, Յեզիպտոսում, այդպիսի
բերք չկա: Մեղանում ել են գտնվել այնպիսի ուսումնականներ,
վորոնք ասել են, վոր առհասարակ մեր կողմերում անկարելի
յե հեկտարից 7—8 ցենտներից ավելի յեզիպտական բամբակ
ստանալ:

Յերիտասարդ Ուրազ Մամեդն ավելի մեծ վարպետ գուրս
յեկավ, քան մի քանի ուսումնականներ: Նա կարողացել է այնպես
կազմակերպել աշխատանքը, վոր ստացել է բամբակի չտեսնված
բերք:

Բանվոր անասունն ու ինվենտարը ամրացված է Այդոգ-
դու բրիգադին:

Բրիգադի ամեն մի քեթմենի, կոլտնտեսային գույքի
ամեն մի պտուտակի համար պատասխանատու մարդ կա: Բրի-
գադն ունի չերեք ողակ: Մամեն մի ողակին աշնանից հատկաց-
ված հողամաս է: Այդոգդու բրիգադը բացի բամբակի 24 հեկ-
տարից, ունի 5 հեկտար ցորենի և 10 հեկտար գարու հողամաս,
չհաշված այլ մանր կուլտուրաները:

Այդոգդին մի ողակ հատկացրել է այդ կուլտուրաները
մշակելու համար: Այդոգդին միայն բամբակով չի զբաղվել:
Նա ուշադրությամբ հետևել է նաև հացահատիկային կուլտու-
րաների լավ բերք ստանալուն:

Նրա բրիգադը հեկտարից 15 ցենտներ ցորենի բերք և 13 ցենտ-
ներ գարու բերք է ստացել: Մեր կողմերի համար դա փոքր բերք չե:

Ողակավարների հետ գուգընթաց Այդոգդին հնարավորու-
թյուն եր ունենում առաջադրություններ տալու յուրաքանչյուր
կոլտնտեսականի: Առաջադրությունները տրվում եյին ամենու-
րյա արտադրանքի հաշվով: Յեթե կոլտնտեսականները կարողա-
նում եյին ժամկետից շուտ կատարել առաջադրությունը, իսկ
այդպիսի դեպքեր քիչ չեն յեղել,—այն ժամանակ նրանց տա-
լիս եյին լրացուցիչ առաջադրություններ մյուս հողամասերում:

Այդոգդին առաջադրություններ տալիս եր հաշվի առնելով
բոլոր պայմանները—հողի դրությունը, դաշտերի աղտոտումը,
փորման խորությունը և այլն:

Բրիգադում 6 ջրոգներ են յեղել: Վորպես ջրոգներ ընտրվել
են ամենալավ, ամենափորձված կոլտնտեսականները: Վստոգու-
մը կատարվել է ամբողջ ուրը, ըստ վորում յերեք հոգի ջրել են
ցերեկը, իսկ յերեք հոգի՝ գիշերը:

Կոլտնտեսությունում մրցում են բոլոր յերեք բրիգադները:
Այդոգդու բրիգադը 1935 թվին մրցել է կոլտնտեսության մյուս
յերկու բրիգադների հետ: Մրցության մեջ հաղթել է Այդոգդու
բրիգադը: Նրա բրիգադի կոլտնտեսականները պարգևատրվել
են կոլտնտեսության վարչության կողմից:

Մոտավորապես նույն կարգն է յեղել մեր բոլոր ողակ-
ներում և բրիգադներում: Մեր բոլոր բրիգադները մշտական են
և նրանց ամրացված են հողամասերն ամբողջ ցանաշրջանա-
ռության համար: Յուրաքանչյուր բրիգադին ամրացված են բան-
վոր անասուններ և անհրաժեշտ ինվենտար: Ամենափորձված և
լավագույն կոլտնտեսականները բրիգադներում աշխատում են
վորպես ջրոգներ: Բոլոր բրիգադները բաժանված են ողակների,
վորոնց հողամասերն ամրացնում են նրանց բամբակի բերքա-
հավաքն ավարտելուց անմիջապես հետո:

Առանձին ուշադրություն ենք դարձնում մենք արտադ-
րանքի կանոնավոր նորմաներ սահմանելու և կանոնավոր առա-
ջադրություններ տալու վրա, այլապես—մենք այդ գիտենք—խո-
սելն անգամ ավելորդ է կյանքում իսկական գործավարձ կիրառելու
մասին: Նորմաները մենք սահմանում ենք աչքի առաջ ունե-
նալով վոչ թե գատարկապորտներին և ծուլներին, այլ բարեխղ-
ձորեն աշխատող կոլտնտեսականին:

Սոցմրցությունը մեզ հսկայական ոգուտ է տալիս: Մեղա-
նում չկա մի ողակ, վոր մրցության մեջ չլինի: Բայց մենք ձե-
վականորեն չենք մոտենում այնպիսի գործին, ինչպիսին սոց-
մրցությունն է:

Մի քանի կոլտնտեսություններում աշխատում են ամենից
առաջ անպատճառ ձեակերպել սոցմրցությունը՝ զանազան տե-
սակ պայմանադրերով և այլ թղթերով:

Դա վատ չե, ի հարկե, բայց մենք կարծում ենք, վոր գըլ-
խավորը դա չե: Գլխավորն այն է, վոր սոցմրցությունն ոգնի
աշխատանքին, վոր մարդիկ իսկապես ենտուգիւղազմով աշխա-

տեն: Դրա համար ել առանձին կոլտնտեսականների, առանձին ողակների՝ իրար միջև մրցելու դեպքում մենք վոչ միշտ ենք աշխատում ձեռքերով գրավոր պայմանագրեր:

Մենք կարծում ենք, վոր միանգամայն բավական է, յեթե առանձին կոլտնտեսականների մրցման մասին գիտեն բոլոր կոլտնտեսականները, ողակավարը, բրիգադիրը և կոլտնտեսությունից վարչությունը: Բայց այդ դեպքում բրիգադիրը և ողակավարն անպատճառ պետք է գրի անցկացնեն սոցմրցման համար կնքված պայմանագիրը և ուշադրությամբ հետևեն մրցման ընթացքին: Մենք աշխատում ենք, վոր մեր բոլոր բրիգադներում կախված լինեն տախտակներ, վորոնց վրա ամեն ոք գրի անցկացվեն սոցմրցման արդյունքները:

Մրցումը մենք կիրառում ենք մեր բոլոր աշխատանքների ասպարիզում, սկսած գուդա-փայի քաղից մինչև բամբակի հավաքը: Ամենագլխավոր բանը, վոր մենք չեք բռնում մոռանում, այդ այն է, վոր նշում ենք և անպատճառ պարգևատրում սոցմրցման մեջ հաղթողներին:

Ահագին նշանակություն ենք տալիս մենք յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի աշխատանքի ստուգմանը: Իսկական սոցմրցություն չի կարող լինել, յեթե մոռացություն է տրվում աշխատանքի վորակը:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական մեղանում ստանում է անհատական առաջադրություն և նրա աշխատանքի վորակն անպատճառ ստուգում են ողակավարը, բրիգադիրը և շատ հաճախ նաև վարչության նախագահը:

Մենք կարծում ենք, վոր այդ գործում վոչ վոքի և վոչ մի գիշում չի կարելի անել: Բոլոր աշխատանքների վորակը մեղանում առաջնակարգ տեղ է գրավում:

Մի քանի խոսք ենք ուզում ասել դեպի կոլտնտեսականներն ուշադիր լինելու, նրանց հարցումները և պահանջները հաշվի առնելու մասին:

Հեղինակություն չի ունենա և չի սիրվի այն ողակավարը, բրիգադիրը կամ կոլտնտեսությունից նախագահը, վորը չի հարգում, չի սիրում իր կոլտնտեսականներին, ականջ չի դնում նրանց ձայնին:

Պետք է իր գործի հաստատուն տերն ու տնորենը լինել, բայց կոլտնտեսականներին ուշադրությամբ պետք է լսել:

Թե բրիգադի աշխատանքի տարեկան պլանը կազմելիս

կամ նրա աշխատանքի մի առանձին կամպանիան ծրագրելիս, կամ աշխատանքի նորմաները սահմանելիս միշտ և անպատճառ հարկավոր է քննարկել այդ հարցերը կոլտնտեսականների հետ:

Հարկավոր է հաճախակի խորհրդակցել կոլտնտեսականների հետ, մանավանդ նրանցից ամենափորձառուների հետ այն մասին, թե ինչպես պետք է կատարել աշխատանքները դաշտում աշնանը և ձմեռը, յերբ և ինչքան վարել և փոցխել գարնանը, ինչպես խնամել բամբակը, ինչպես մտցնել պարարտանյութեր: Մենք անում ենք այդ և կոլտնտեսականների խորհուրդները մեծ ոգնություն են հասցնում մեզ մեր աշխատանքում:

Բայց այդ էլ քիչ է: Հարկավոր է, վոր յուրաքանչյուր կոլտնտեսական զգա, վոր իր մասին հոգում են իր ղեկավարները:

Հիվանդացի և արդյոք կոլտնտեսականի ընտանիքից վորեւ մեկը, հարկավոր է արդյոք նրան ոգնել տանը կից տնտեսությունը մշակելու կամ մի այլ գործում, մենք միշտ անհապաղ արձագանքում ենք և ոգնում ենք նրան անհրաժեշտ միջոցներով:

Այդպես է գրված գործը մեր կոլտնտեսություններում:

Մենք միշտ ի նկատի ունենք, վոր մենակ բարձր ագրոտեխնիկայով ռեկորդային բերք ստանալ չի կարելի: Հարկավոր է նաև, վոր կոլտնտեսականների աշխատանքը լավ կազմակերպված լինի, վորպեսզի կոլտնտեսականներն իրենց տեր զգան սեփական կոլտնտեսությունում:

Յեթե այս բոլորը կատարվի, այն ժամանակ կոլտնտեսությունը ռեկորդային բերք կարող է ստանալ:

Այն ժամանակ մեր բոլոր կոլտնտեսությունները կդառնան բուլշևիկական և հարուստ և կոլտնտեսականները կապրեն հարուստ և կուլտուրական կյանքով:

ԻՆՉ ԵՆՔ ՍՏԱՅԵԼ ՄԵՆՔ ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Մենք քիչ չենք աշխատել 1935 թվին: Մենք մեր հալսիներին տվել ենք շատ բամբակ: Բայց և մեր աշխատանքի համար մենք բարձր վարձ ենք ստացել:

Ապրելով անհատական տնտեսությունից մեջ, մենք չեք բերք չեյինք կարող չեք աղել անգամ այնպիսի յեկամությունների, այն-

Յեթե հաշվի առնենք նաև, վոր իր անհատական տնտեսության մեջ Բահրիդն ունի մի կով, 8 վոչխար, այծ, եղև տնամերձ փոքրիկ հողամաս, այդ դեպքում ամենքն ել կասեն, վոր Բահրիդն ապրում է ունևոր կյանքով:

Բահրիդի ամբողջ ընտանիքը կազմում են՝ ինքը, հիվանդ ծերունի ամուսինը, վորդին կնոջ հետ և թոռնիկը:

Այդ բոլորը վոչ մի կերպ չի կարելի համեմատել նրա անցյալի քաղցած անհատական կյանքի հետ:

Բայց միթե կարելի չե վորևե բանի հետ համեմատել այն մեծ հարգանքն ու փառքը, վորոնցով շրջապատված է Բահրիդը վորպես բամբակի դաշտերի լավագույն ստախանովական:

Ուրհրդային իշխանությունը բոլոր կոլտնտեսականների հետ միասին ուրախանում է, վոր Բահրիդն այդպես լավ ե ապրում: Ուրհրդային իշխանությունը ազնիվ և բարեխիղճ աշխատանքի համար Բահրիդին պարգևատրել է բարձրագույն պարգևով—Լենինի շքանշանով—և ասում է. թող ավելի շատանան Բահրիդի նման կանայք, վորոնք աշխատեն և ապրեն այնպես, ինչպես Բահրիդն է աշխատում ու ապրում, և տան նույնպիսի մեծ ոգուտ իրենց կոլտնտեսությանը և իրենց պետությանը, ինչպիսին Բահրիդն է տալիս:

Ահա ինչպիսի մեծարանք է վայելում կինը մեր յերկրում: Լավ, յերջանիկ կյանք է սկսվել մեզանում: Մեծ շնորհակալություն մեր սիրելի Ստալինին, վոր մեզ յերջանկացրել է:

ՄԵՆՔ 1936 ԹՎԻՆ ԻՆՉՊԵՍ ԵՆՔ ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ

Մենք յերեք չենք մոռանա այն որերը, վոր 1935 թ. նոյեմբերին և դեկտեմբերին վորպես հյուրեր անց ենք կացրել Մոսկվայում՝ մեր մայրաքաղաքի լավագույն մարդկանց մոտ:

Ոոսքեր չկան պատմելու կամ նկարագրելու համար մեր բոլոր զգացմունքների ու ապրումների մասին, մեր հպարտության մասին մեր անծայր հզոր հայրենիքի համար, վորտեղ չկան կեղեքվածներ, վորտեղ բոլոր ժողովուրդները հավասար են և վորը ավել է մեզ այսպիսի յերջանկություն:

Յերկաթուղու կայարանում մեզ դիմավորել է Մոսկվայի բազմահազար աշխատավորությունը: Մեր ճանապարհը սփռված էր ծաղիկներով, վորպես հաղթողների ճանապարհ: Ուր ել վոր

յերևում էինք, մեզ խանդավառությամբ վողջունում էին: Դործարաններում և ֆաբրիկներում, բանվորական ակումբներում, թատրոններում և կինոներում—այնտեղ մեզ վողջունում էին, այնտեղ մեզ՝ համեստ կոլտնտեսականներին՝ վորպես հերոսների՝ մեծարում էին: Այնքան մեծ և հարգի յե բարեխիղճ աշխատանքը մեր հայրենիքում:

Բայց այդ ամենը նսեմանում է, յերբ համեմատում ենք մեր ապրումների հետ այն ժամանակ, յերբ մեզ հրավիրեցին Կրեմլ, իրեն իսկ՝ Ստալինի մոտ:

Ահա նա՝ մեծերից մեծագույնը, ահա նա՝ բոլոր կեղեքվածների հույսը, ամենասիրելին, ամենից թանգագինը: Ահա նա՝ մեր մեջն է կենդանի Ստալինը: Այնչափ պարզ, համեստ և մատչելի Մեզանից յուրաքանչյուրը մտածում էր՝ ինչի՞ համար է մեզ վիճակվել իրեն՝ Ստալինի՞ տեսնելու և նրա հետ խոսելու յերջանկությունը:

Մենք պատմեցինք Ստալինին, Մոլոտովին, Վորոսիլովին, Կազեմովիչին և կուսակցության ու կառավարության մյուս ղեկավարներին մեր աշխատանքի, բամբակի բարձր բերք ստանալու համար տարած մեր պայքարի մասին:

Ընկեր Ստալինը լսեց մեզ և իր ճառի մեջ ասաց մեզ.

«Պարզ է, վոր բամբակի գործը ձեզանում առաջ կգնա: Այդ յերեվում է այն ամենից, ինչ վոր կատարվում է մեզանում այստեղ: Ձեր կոլեկտիվներում ամում են, աշխատելու ցանկություն կա, մեքենաներ կառնվ, պարտաքնություն կստանա, ամեն քեսակ ոգևորյուն, վոր միայն անհրաժեշտ է,— ժողովուրդի նախագահ ընկ. Մոլոտովն արդեն հայտնել է մեզ այդ մասին,— ցույց կսովի: Հետևաբար բամբակի գործը ձեզանում առաջ կգնայի ունեվոր կյանքը ծավալվում է»:

Մենք ի պատասխան ընկ. Ստալինին խոստացանք 1936 թվին բամբակի ավելի բարձր բերքի հասնել: Յեվ մենք մեր այդ խոստումը կկատարենք անպայման, ինչ ել ուզում է լինի:

Մենք ավելի ևս մեծ սիրով ենք խնամելու բամբակը, ավելի ևս մեծ խանդավառությամբ ենք աշխատելու մեր կոլտնտեսություններում: Մենք լիովին ոգտագործելու յենք Տիջաբայ Միրզայեվի և Ֆայզուլա Յունուսովի նշանավոր նվաճումները՝ պարարտանյութեր մտցնելու, շարքերում բամբակը սնելու գործում:

Ֆայզուլա Յուսուֆովը խոստանում և բամբակի բերքա-
տվութունը 1936 թվին հասցնել հեկտարից 62 ցենտներին:

Նա սոցմրցության և կանչել իր բրդագործ մշուս յերկու
ողակները: Մրցության պայմանն է—տալ հեկտարից 62 ցենտ-
ներից վոչ պակաս բամբակ: Մոսկվա մեկնելուց առաջ Ֆայզուլ-
ան արգեն կատարել եր աշնանավարը և պատրաստել եր ան-
հրաժեշտ պարարտանյութերը: Նա մտադիր և բերքատվութունը
բարձրացնել՝ ավելացնելով հերկերի թիվը, կարգի գցելով պարար-
տանյութերի լավագույն մուծումը, բարձրացնելով բամբակաբու-
ծության բոլոր աշխատանքների վորակը:

Մենք բոլորս ել աշխատելու յենք նույն ձևով: Մենք կտանք
բամբակին այն բոլորը, ինչ վոր հարկավոր և նրան: Միևուր խնա-
մելու յենք ամեն մի թուփը:

Հսկելու յենք մեր հողամասերի ամեն մի փոքրիկ հողա-
կորին:

Մեր բերքերը սահման չեն: Մենք անկասկած կարող ենք
ունենալ ավելի մեծ բերք: Մենք գեա շատ հեռու յենք ամբողջ
ազրոտեխնիկան, մեր բոլոր կոլտնտեսական հնարավորութուն-
ներն ոգտագործելուց:

Հարկավոր և ավելի մեծ չափով մեքենայացնել մեր դաշտե-
րի մշակումը:

Մենք կարող ենք և պարտավոր ենք ավելի լավ կազմա-
կերպել աշխատանքը մեր կոլտնտեսութուններում: Մենք վոչ
միայն ինքներս պետք և լավ աշխատենք, այլև մեր խանդավա-
ռությամբ վարակենք հարյուրավոր և հազարավոր այլ կոլտնտեսա-
կաններին:

Կառավարութունը պարզեցատրել և մեզ, վորպես հերոսնե-
րի, ամենանաբարձր պարգևով—Լենինի շքանշանով: Մենք մեր
աշխատանքով 1936 թվին կապացուցենք, թե ինչպես Ուղբեկըս-
տանի, Տաջիկստանի և Թուրքմենստանի կոլտնտեսականները
կարողանում են գործով պատասխանել այն մեծ պատվին և վըս-
տահությանը, վոր նրանց ցույց են ավել կուսակցությունն ու
կառավարութունը:

ԱՅՍ ԳՐԲԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ՝

ԸՆԿԵՐՆԵՐ՝ ՈՂՈՒԼ ԳՈՒԶԵԼ ԲԱՇԲԻԴԻ, ԶՈՒՐԱ ԲՈՒՌԿԱ-
ԼԱՆՈՎԻ, ՖԱՅՉՈՒԼԼԱ ՅՈՒՆՈՒՍՈՎԻ, ՏԻՇՄԱՅ ՄԻՐԶՍՅԵՎԻ
ՃԱՌԵՐԸ՝ ՏԱԶԿԱՍԱՆԻ, ԹՈՒՐԲՄԵՆՍԱՆԻ, ՈՒԶԲԵԿՍԱՆԻ,
ՂԱԶԱԽՍԱՆԻ ՅԵՎ ԿԱՐԱԿԱԼՊԱԿԻԱՅԻ ՍՈՒԱԶԱՎՈՐ ԿՈՆՏՆՏԵ-
ՍԱԿԱՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԶԻՆԵՐԻ՝ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ
ԽՈՐՀՐԴԱՑՈՒԹՅԱՆԸ

1935 թ. դեկտեմբերի 4-ին և 19-ին

ԸՆԿԵՐ ՈՂՈՒԼ ԳՈՒԶԵԼ ԲԱՀԲԻԴԻ ՃԱՌԸ

Քուրքմենստանի Բայրամ-Սլի շրջանի «Բուլշեիկ» կոլտնտեսու-
թյան ողակավարուհի:

(Խոսում է քուրքմենսեն, մտքը քարգմանվում է տափիկերեն յեվ ռուսերեն
լեզուներով):

Առաջ, մինչ հեղափոխությունը, մենք ապրում էինք բա-
յերի իշխանության տակ: Մենք նրանց համար շուր ելինք կրում,
մաքրում էինք ելինք նրանց մոխիրը, աշխատում էինք նրանց
համար և չեյինք իմանում, թե ինչքան պետք է ստանանք: Ապ-
րում էինք աղքատության մեջ, կիսաքաղց:

Անցյալ տարի մենք մասնակցում էինք մեր նախագահի
հետ հարվածային կոլտնտեսականների 2-րդ համագումարին և
մեր նախագահը խոստացավ հեկտարից 40 ցենտներ բամբակի
բերք տալ: Տուն վերադառնալուց հետո նախագահի հետ միասին
յես պատմեցի կոլտնտեսականներին մեր նախագահի այդ խոս-
տումը կատարելու անհրաժեշտության մասին:

Սեային.— Իսկ ի՞նչպիսի նորմա յեր:

Ողուլ Գուզել Բահրիզ.— Հեկտարից 30 ցենտներ:

Մուրսով.— Իսկ ինչքան է կատարված:

Ողուլ Գուզել Բահրիզ.— Կոլտնտեսությունը հեկտարից 40
ցենտներ է տվել: Յես իմ ողակում հեկտարից 50 ցենտներ բամ-
բակ եմ տվել:

Յես աշխատում եմ վորպես ողակավարուհի: Իմ հողամասը
2,07 հեկտար է, հեկտարից յես տվել եմ 50 ցենտներ ամերիկա-
կան բամբակ (յերկարատեղի ծափեր, «ուռա» բացակայություններ):

Յեթե հարց տաք, թե ի՞նչպես եմ ստացել 50 ցենտները,

յես կպատասխանեմ այսպես: Հողը վարեցինք խոր, տրակտորով, գոմաղբով պարարտացրինք բոլոր հողամասերը: Ճիշտ է, մենք մի մեծ պակասութիւն ունենք. Բայրամ-Ալու ջրջանում ջուրը չի բավարարում: Այդ պակասութիւնը շատ է խանգարում մեր աշխատանքին բարձր բերքի համար մղած մեր պայքարում: Յես խնդրում եմ ոգնել մեզ այս բանում, վոր ջուրը մեզնում Բայրամ-Ալու ջրջանում ավելի շատ լինի:

Յես առհասարակ խոսել, մարդկանց առաջ յեւույթ ունենալ չեմ կարողանում, յես խնդրում եմ ներել ինձ, յես այլևս չեմ կարող պատմել ձեզ իմ աշխատանքի մասին:

Կեցցե՛ք ժողովուրդների մեծ առաջնորդ ընկեր Ստալինը (ծափեր, «ուռա» բացականչություններ, բնկեր Ստալինի հասցեյին վողջւյնի բացականչություններ):

ԸՆԿԵՐ ԶՈՒՐԱ ԲՈՒՌԿԱԼԱՆՈՎԻ ՃԱՌԸ

Տաշիկստանի Խոջենտի ջրջանի «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսութեան նախագահ:

(Խոսում է տաշիկերին: Ճառը քաղցմանվում է քուրքմենական յեվ ուսերեն լեզուներով):

Թույլ տվեք, ընկեր Ստալին, ձեզ շնորհակալութիւն հայտնել այն բանի համար, վոր դուք կոլտնտեսական կյանքի ստալինյան կանոնադրութեամբ, կոլտնտեսականներին արած ձեր ցուցմունքով, թե ինչպես պետք է կառուցել մեր կյանքը, ոգնել եք մեզ, ցույց եք տվել մեզ ուղին, թե ինչպես պետք է դուրս գալ մութ, հին, ստրկական կյանքից և կանգնել մեր մեծ Միութեան հանրապետութիւնների հետ մի շարքում (ծափեր):

Ընկեր Ստալին, մենք բերել ենք ձեզ համար այն բոլորի նմուշները, ինչ վոր արտադրում ենք մենք մեր դաշտերում և այգիներում: Մենք վոչ միայն բամբակ ենք արտադրում, պայքարում ենք բամբակի բերքատվութիւնը բարձրացնելու համար, պայքարում ենք այն բանի համար, վոր մեր մեծ հայրենիքին տանք ավելի շատ բամբակի արտադրանք,— դա մեր հիմնական խնդիրն է: Բայց դրա հետ զուգընթաց մենք կարողացել ենք հին, մանր կապիտալիստական այգիների փոխարեն ստեղծել մեր կոլտնտեսական, ծաղկափթիթ պտղատու այգիները:

Մեր կոլտնտեսականները պարապում են նաև մետաքսի արտադրութեամբ, վորի պլանը Տաշիկստանը և մեր կոլտնտեսութիւններն այս տարի նույնպես գերակատարել են (ծափեր):

Աշխատելով հարվածախորեն, աշխատելով ստախանովարա,

մեր «Սոցիալիզմ» կոլտնտեսությունն արդեն հանձնել է 23 և կես ցենտներ լեզիպտական բամբակ հեկտարից: Մեր աշխատանքի շնորհիվ մենք այժմ կարողացել ենք այնքան բարձրացնել լեզի-
մատերեությունը, վոր յուրաքանչյուր աշխորին այս տարի կըս-
տանանք զրամով 25 ռուբլի, չհաշված բնաբերքը, վոր մենք
ստանում ենք մրգերով և հացաբույսերով:

Ստալին.— Ամեն մի աշխորին:

Բորեկալացով.— Այո, ամեն մի աշխորին: Կոլտնտեսական-
ները հանձնարարել են ինձ, ընկեր Ստալին, նվիրել ձեզ ձեր նկա-
րը, վոր նկարել են վարպետ-նկարիչ կոլտնտեսականները:

Մեր Խոջենտի շրջանը Տաշիկստանի հյուսիսային սակավա-
ջուր շրջաններից մեկն է և կարիք ունի մեծ քանակությամբ
պարարտանյութերի:

Մենք հույս ունենք, վոր մեր տարեցտարի ամբալնդվող
լերկիրը զառնալով հզոր և հարուստ, կկարողանա մեր տնտեսու-
թյան համար ապահովել պարարտանյութերի, գործիքների և այլ
անհրաժեշտ իրերի այնպիսի քանակություն, վորպեսզի մենք
կարողանա՞ք ապահովել մեր յերկրի բամբակի պահանջը, և
ստեղծել այնպիսի պաշար, վորը չի տեսել և վոչ մի կապիտալիս-
տական լերկիր (ծախահաճություններ):

Մենք խնդրում ենք արագացնել Խոջա-Բաքիբգանի սխտե-
մի կառուցումը, վորովհետև առանց այդ շինարարության մեր
շրջանը, ինչպես և բոլոր հյուսիսային շրջանները, միշտ ել ջրի
կարիք կունենան:

Մենք խնդրում ենք սկսել մանածագործական կոմբինատի
կառուցումը (բուռն ծափեր):

Մեր Խոջենտի շրջանը բոլորովին նոր շրջան է դարձել. նա
կերպարանափոխվել է, նրանում հնից վոչինչ չի մնացել: Յեվ
այն նոր կյանքը, այն նոր մարդիկ, վոր այսոր աճել են, ղեկա-
վարում են, նոր կյանք են կառուցում Խոջենտում,—զրանք այն
մարդիկն են, վորոնք ընթացել են ընկեր Լենինի ցուցմունքով
և վորոնք գործերն իրականացրել են մեր սիրելի ընկեր Ստալի-
նի ցուցմունքով (ծափեր):

Խոջենտի կոլտնտեսականներն ու կոլտնտեսուհիները բամ-
բակի ճակատում տարած հաղթանակից հետո քննելով հարցը,
վորոշել են կերպարանափոխված Խոջենտին տալ նոր անուն—
այն մեծ մարդու անունը, վորը լուսավորել և ցույց է տվել այն
ուղին, վորը տարել է մեր ճնշված լերկիրը դեպի նոր կյանք:

Ընկեր Լենինի անունը և անվանել Խոջենտը Լենինաբադ (յերկա-
րաճել տղմկալից ծափեր, «ուռա» բացականչություններ):

(Բորեկալացովի նառի վերջում կոլսնեսականները մատուցում
են նախազանուրյանը չորացրած մրգերով լի արկղներ: Ծափեր: Բո-
լորը կանգնում են: Ընկեր Ստալինի պատվին վողջույնի բացական-
չություններ: Յերկադ ժամացակ լսվում են «ուռա» բացականչու-
թյուններ: Կոլսնեսականները նախազանուրյանը մատուցում են բամ-
բակի սերմերից շինած ընկեր Ստալինի նկարը: «ուռա» բացական-
չություններ: Վողջույնի բացականչություններ ճաշիկ յեվ բուրմեճ
լեզուներով):

ԸՆԿԵՐ ՖԱՅՁՈՒԼԼԱ ՅՈՒՆՈՒՍՈՎԻ ՃԱՌԸ

Ուղբեկատանի Ակմալ-Աբադի շրջանի Ստալինի անվան կոլտնտես-
սության ողակավար:

(Խոսում ե ուղբեկերեն, հառը թարգմանվում ե ռուսերեն)

Ձերվ վողջունում եմ ձեզ Ակմալ-Աբադի շրջանի կոլտն-
տեսականների և կոլտնտեսուհիների անունից (ծափեր):

Մենք, Ակմալ-Աբադի շրջանի ընկեր Ստալինի անվան կոլ-
տնտեսության կոլտնտեսականներս, վորտեղ յես աշխատում եմ
վորպես ողակավար, այս տարի կարողացել ենք ստանալ հեկտա-
րից 57 ցենտներ ամերիկական բամբակ (բուռն ծափեր ամբողջ
դահլիճում):

Իմ ողակի կոլտնտեսականները բամբակի դաշտերում այդ-
պիսի բերքատվության են հասել բացառապես շնորհիվ իրենց
լավ աշխատանքի՝ սկսած աշնանավարից և վերջացրած բերքա-
հավաքով: Յես իմ հողամասից կարողացա այդպիսի բարձր բերք
ստանալ միմիայն շնորհիվ դաշտերի մեքենայական մշակման:
Մենք ջարդուփշուր արինք յետաձայն մարդկանց բոլոր ասեկոսե-
ները՝ թե մեքենայական մշակումը նվազեցնում ե բամբակի
բերքը: Յես կիրառել եմ տրակտորային հերկը, իմ ամբողջ հո-
ղամասում աշխատել եմ մեքենաներով: Մեր բերքատվությունը
ցույց ե տալիս, թե ինչպես պետք ե բարձրացնել այսուհետև
բամբակագործական տնտեսությունը:

Առաջ, հին ժամանակ, յես մի խեղճ և մոռացված մարդ
եյի: Այժմ շնորհիվ կոլտնտեսության, շնորհիվ մեր կուսակցու-
թյան ոգնությանն ու ղեկավարությանը, յես դարձել եմ ավա-
նավոր մարդ: Ինձ շրջանից շերտում են Տաշքենտ, ցույց են տա-

լիս Ուղբեկատանի բոլոր ղեկականներին և ասում են. ահա թե ում
պետք ե հավասարվել բամբակի բերքատվության գործում: Իսկ
այժմ յես հնարավորութուն եմ ստացել և ինձ համար մեծ պա-
տիվ՝ մեր պատգամավորության հետ միասին ներկա դառնվել
այստեղ և վողջունել ընկեր Ստալինին և մեր բոլոր ղեկավարներին:

Յես այժմ ունեմ կով, շատ թուչուն, ապրում եմ ունևոր
կյանքով և ուրախ:

Յես վերջացնում եմ իմ կարճ ճառը: Կեցցե՛ մեր մեծ առաջ-
նորդ ընկեր Ստալինը (բուռն ծափեր):

ԸՆԿԵՐ ՏԻՇԱԲԱՅ ՄԻՐԶԱՅԵՎԻ ՃԱՌԸ

Ուղղեկատանի Անդիջանի շրջանի Իկրամովի անվան կոլտնտես-
տության բերքատվության խորհրդի նախագահ

(խառնվում է ուղղեկներին: Ճառը քարգմանվում է ուղեկներին):

Կոլտնտեսական բողոքական վոլջուլյն ընկեր Ստալինին և
նրա զինակիցներին: Թույլ տվեք, ընկեր Ստալին, մատուցել ձեզ
մեր կոլտնտեսական նվերը:

(Ընկ. Միրզայեվը մոտենում է ընկեր Ստալինին յեվ հազցնում
նրան ուղեկների ազգային խալաթը: Ընկ. Միրզայեվից հետո պատ-
գամավորները մոտենում են ընկերներ Մուստովին, Վորոբիովին,
Կազանովիչին, Կալինինին, Յակովլևիին յեվ Չերնովին յեվ նրանց
հազցնում ազգային խալաթներ: Կոլտնտեսականները բերում են յեվ
նախագահության սեղանին դնում մեդալի յի գամբուլները: Բուռն
ծափահարություններ տալով դանիկում: «Ուռա» բացակայությունն-
ներ: Բացակայություններ՝ «կեցցե՛ք ընկեր Ստալինը», «կեցցե՛ք ընկեր
Մուստովը», «վոլջուլյն ընկեր Վորոբիովին»):

Այժմ յես կրկին անգամ Անդիջանի շրջանի հեկտարից
30—35 ցենտներ բամբակ տվող ստախանովականների անունից
ջերմ, բոցավառ վոլջուլյն եմ հղում ժողովուրդների առաջնորդ
ընկեր Ստալինին:

(Դանիկներ վոսնկայա վոլջուլնում է ընկեր Ստալինին բուռն ծա-
փելով յեվ «ուռա» բացակայություններով):

Մենք անցյալ տարվա համեմատությամբ այս տարի կարող-
ացել ենք մեծ չափով բարձրացնել բամբակի բերքատվությունը:

Յես 42 տարեկան եմ և յերբեմն մտածում եմ, թե ինչո՞ւ
ես ավելի քան 18 տարի աշխատելով բամբակի գործում, յեր-

բեք չեմ լսել, վոր բամբակագործներն ստացած լինեն հեկտարից
20—22 ցենտներից ավելի բամբակ, իսկ այժմ, 1935 թվին, Ուղ-
բեկստանի կոլտնտեսականներից շատերն արդեն հասցրել են բեր-
քատվությունը 40—50 և նույնսկ 53 և 57 ցենտների մի հեկտա-
րից (բուռն ծափեր):

Ինչո՞ւ եմ ես: Ինչպես ենք մենք կոլտնտեսականներս
կարողացել բարձրացնել մեր բամբակի բերքատվությունն այդ-
պիսի բարձրությամբ: Մեր սիրելի առաջնորդ ընկեր Ստալինի
ղեկավարությամբ, վորը տվել է մեզ կոլտնտեսական իրավա-
կարգ, ունենոր կյանք, վորն ուղղորդել է մեր ղեկավարները տրակ-
տորներ և այլ մեքենաներ, ինչպես նաև հանքային պարարտա-
նյութեր, — ահա թե ինչն է հնարավորություն տվել մեզ մեծաց-
նել բամբակի բերքատվությունը հեկտարից 35—40 և նույնիսկ
մինչև 57 ցենտներին:

Յես ուղում եմ ասել այն մասին, վոր հարվածային կոլտն-
տեսականների յերկրորդ համագումարից հետո, վորտեղ յես պատ-
գամավոր եյի և վորտեղ յես լսել եմ մեր ղեկավարների ցուց-
մունքները կոլտնտեսական իրավակարգի ապագա ամրացման
անհրաժեշտության մասին, — յես Ուղբեկստան վերադառնալուցս
հետո, կուսակցության շրջանային կոմիտեյի հանձնարարությամբ
իմ ամբողջ փորձառությունը՝ բամբակի բերքատվությունը
բարձրացնելու գործում կիրառել եմ վոչ միայն իմ կոլտնտեսու-
թյունում, այլև մեր ամբողջ հողամասի մեզ կցված կոլտնտեսու-
թյուններում, վորոնց բամբակի ընդհանուր տարածությունը
հազար հեկտար է:

Մենք աշխատում ենք կոլտնտեսական կյանքի ստալինյան
կանոնադրության վոգով: Մենք աշխատում ենք ընկեր Ստալինի
ցուցմունքներով: Դրա համար ել մենք կարողացել ենք մեր հո-
ղամասում 7 կոլտնտեսությունների մեջ ապահովել հեկտարից
30—35 ցենտներ բերքատվություն և միայն 3 կոլտնտեսություն
տվել են 15-ից մինչև 20 ցենտներ բերք հեկտարից (բուռն ծափեր):

Մենք, ընկերներ, արդեն այժմ յեռանդով պատրաստվում
ենք 1936 թվին համար: 1936 թվին մենք պետք է առաջավոր կոլ-
տնտեսությունների, բարձր բերքատվության կոլտնտեսություն-
ների թիվը շատացնենք, բազմապատկենք: Յեթե առաջ Ուղբեկ-
ստանում մատնեցով եյին հաշվում առաջավոր կոլտնտեսու-
թյունները, այժմ այդպիսիները տասնյակներով են հաշվում: Յե-
թե առաջ առաջավոր կոլտնտեսություններ եյին միայն այնպի-

սինները, ինչպես Լենինյան շրջանի Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունը, ինչպես Անդրջանի Կարլ Մարքսի անվան կոլտնտեսությունը, ինչպես Կոկանդի շրջանի «Կզիլ Յուլդուզ» կոլտնտեսությունը, այժմ տասնյակ այդպիսի կոլտնտեսություններ կան, իսկ հետևյալ տարում չտեսնված բարձր բերքատվություն ունեցող առաջավոր կոլտնտեսությունների թիվը մենք կավելացնենք բազմաթիվ անգամ:

Յես մեծ փորձառություն եմ ձեռք բերել բարձր բերքի համար պայքարելու գործում և այդ փորձառությունը կտամ բազմաթիվ կոլտնտեսություններին: Իմ փորձը հետևյալն է: Աշնան խոր հերկը մենք կատարում ենք աշապես. իմ հողամասի 60 հեկտարի վրա հերկը կատարել ենք 24—25 սանտիմետր խորությամբ, իսկ հողի մնացած մասում՝ միայն 15—18 սանտիմետր խորությամբ: Գարնան հերկի ժամանակ յես նորից միեկուսյն 60 հեկտարի վրա կատարել եմ խոր հերկում և մնացած հողի վրա ավելի մանր հերկում: Ինչո՞ւ: Վորովհետև այն հողամասի վրա, վորտեղ հերկը մենք կատարել ենք 15—18 սանտիմետր խորությամբ, անկարելի յեր խոր հերկ կատարել. այնտեղ ստորերկրյա ջրերը և աղուտ հողերը մոտ ելին: Յեթե յես խառնեյի հողի վերին լավ շերտը ներքին աղտոված շերտին, դրանով կիջեցնեյի իմ բերքատվությունը:

Սթալին.—Նա իսկական դաշտատնտես է:

Վորոբյով.—Յեվ հրաշալի հետոր:

Միրզայեվ.—Ահա թե ինչպես ենք մենք կատարել մեր բամբակյին դաշտերի հերկը:

Ընկերներ, Ձեր ուղադրությունը դարձնում եմ նաև այն բանի վրա, վոր բույսը ծլելուց, բողբոջ տալուց հետո ել մինչև բուկլիցը խոսում ե ժարդու հետ: Ամեն մի թուփ, յերբ անցնում ես նրա մոտով, խնդրում ե՝ «Փլավ տուր ինձ, թեյ տուր ինձ»: Փլավը պարարտանյութն է, իսկ թեյը՝ ժամանակին ջրերը: Յեվ ահա յես լուկ չեյի ջրում և միատեսակ պարարտանյութ չեյի տալիս բոլոր հողամասերին: Յես ջրում եյի և ընտրում, թե վորտեղ և ինչքան ե հարկավոր տալ: Այսպիսով յես ապահովեցի այնպես, վոր իմ յերկու հողամասերում, վորտեղ առաջ բույսերը տարբեր եյին, նրանք դարձան միատեսակ և յես ապահովեցի հեկտարից 35-ական ցենտներ բամբակ:

Յես ելի պետք ե ասեմ, վոր իմ հողից 4 հեկտար գտնվում

ե սովերտտ տեղում և բամբակի դրուժյունն այդ 4 հեկտարի վրա աճման ժամանակ ավելի վատ եր, քան մյուս տեղերում:

Այն տպավորությունն եր ստացվել, վոր Տիշաբայի ամբողջ ցանքը լավ ե, իսկ 4 հեկտարը պետք ե խոտան համարել: Յես մտածում եմ՝ ինչպե՞ս կարող եմ յես խոտան տալ: Այն ժամանակ յես հավաքեցի 4000 կիլոգրամ քուսպ և պարարտացրեցի այդ 4 հեկտարը: Իսկ աշնանը հավաքեցի 15 պարկ բամբակ, ուղարկեցի մթերման կայանը և գրեցի, վոր ուղարկում եմ խոտանված բամբակ: Այնտեղ յերեք որ քննում եյին և չեյին կարողանում հասկանալ, թե ինչո՞ւ Տիշաբայն ուղարկել ե ընտիր տեսակի բամբակը խոտանված բամբակի դրոշմով: Գալիս են ինձ մոտ և հարցընում, թե ինչո՞ւ յեմ յես ուղարկած ընտիր տեսակի բամբակը խոտանված համարում: Յեվ այդ ժամանակ հանում եմ գրպանիցս նրանց արձանագրությունը, տանում եմ նրանց իմ 4 հեկտարանոց հողամասը և ասում՝ ընկերներ, ձեր խոտանած տեղիցն եմ ստացել յես այդ բամբակը: Յեթե դուք գտնում եք, վոր բամբակը խոտան չե, ապա ուրեմն իմ հողն ել խոտան չե: Յեթե դուք այդ բամբակը համարում եք լավ տեսակից, այդ դեպքում վերանալեցեք ձեր արձանագրությունը (պահլիմում Թեխուժուքյուն, ծիծաղ): Նրանք նշեցին իմ լավ աշխատանքը, այդ 4 հեկտար բամբակադաշտի լավ դրուժյունը և այդտեղի բամբակն ընդունվեց վորպես ընտիր տեսակի (ծափեր):

Մուստով.—Դա լավ է:

Միրզայեվ.—Յես՝ հիմնվելով իմ փորձի վրա՝ կարող եմ ասել, վոր լավ և հմուտ աշխատանքի դեպքում մեր առաջ դեռևս շատ մեծ հեռանկարներ կան: Մեր ստացած բերքը վերջնական չե:

Մենք այստեղ մեր ղեկավարների առաջ խոստանում ենք, վոր 1936 թվին և հետագայում բուլնիկորեն, ստալինյան յեղանակով ենք պայքարելու բամբակի համար և ապահովելու յենք բամբակի չլաված, ավելի մեծ բերքատվություն:

Կեցե՛ք բոլոր ժողովուրդների մեծ առաջնորդ ընկեր Ստալինը (բուռն ծափեր):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ընկեր Ստալինի հառը Տաջիկստանի յեվ Թուրքմենստանի առաջավոր կուսնեստեղանների յեվ կուսնեստուհիների՝ կուսակցության յեվ կառավարության ղեկավարների հետ ունեցած խորհրդակցությունում 7

Հրատարակչությունից 9

Հեղինակներից 14

Մեր հաջողությունների պատճառները 16

Պետք է ճանաչել բամբակը 19

Աշխատանքն աշնանային-ձմեռային շրջանում 23

Աշխատանքը զարնանային շրջանում 27

Բամբակի խնամքը դաշտում 32

Ինչպես ենք ամառը մտցրել պարարտանյութերը 41

Ինչպես ենք մենք կազմակերպել բամբակի բերքահավաքը 45

Ինչպես է կազմակերպված յեղել մեղանում կոլտնտեսականների աշխատանքը 49

Ինչ ենք ստացել մենք մեր աշխատանքի համար 55

Մենք 1936 թվին ինչպես ենք աշխատելու 58

Այս գրքի հեղինակների հառերը 61

Ընկեր Ողուլ Գուդել Բահբիդի հառը 63

Ընկեր Զուրա Բորոկալանովի հառը 65

Ընկեր Ֆայզուլա Յուսուպովի հառը 68

Ընկեր Տիշաբայ Միրզայեվի հառը 70

Պատ. խմբագիր՝ Լ. Նազարյան
Թարգմ. Նիկ. Տ. Մանվելյան
Տեխ. խմբագիր՝ Վ. Ալեքյան
Սրբադրիչ՝ Խ. Այվազյան

Հրատ. 359, տիրած 1⁰ 00, պատվեր 466
Թույլատրված է. Գլավիտի լիազոր 2165.
հանձնվել է արտադրութան 1936 թվի
հունիսի 1-ին, ստորագրված է տպագրե-
լու 1936 թ. ոգոստոսի 4-ին, 4³/₄ տպ.
Թերթ, մեկ տպ. Թերթ 38400 տպ. նը.

Գյուղհրատի տպարան, Յերևան,
Նալբանդյան 11

Քիշը 85 կոպ., կազմը 65 կոպ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0936600

~~№ 1 АВГ. 1936~~

№ 3 АВГ. 1936

Гр 1 н. 50 лн.

565

11

28196

Юнусов Файзулла, Мирзаев Тишабай, Хамраев Ша-
рифбаба, Огуль Гузель Бахбид, Ораз Мамед Айдогды,
Ата Ходжаали, Бобокаланов Джура, Холматов Дадабай

Как получить урожай не менее
30 центнеров американского
и 20 центнеров египетского
хлопка с гектара